

അഷ്ടഷഷ്ടിം വദന്തേകേ
ചതുഃ ഷഷ്ടിമമാപരേ
ത്രിഷഷ്ടിമിതരേ വർണാൻ
അഷ്ട പഞ്ചാശതം പരേ

68 എന്ന് ചിലർ പറയുന്നു
64 എന്നു ചിലർ
63 വർണങ്ങൾ എന്നു ചിലർ
58 എന്ന് മറ്റു ചിലർ
2

സ്വരാഃ ഷഡ്വിംശതിഃ പ്രോക്താഃ
സ്വർഗാഃ സ്യുഃ പഞ്ചവിംശതി
ചത്വാരാശ്ച തഥാന്തസ്ഥാ
ഷഡ്ഷ്ഠാണ പ്രകീർത്തിതാ

സ്വരങ്ങൾ 26 അ ആ ആ3 ; ഇ ഊ ഈ3; ഉ ഊ ഈ3; ഋ ഋ ഋ3; ല്~ ല്~,
ല്~3 ; എ ഏ ഏ3; ഐ ഐ2 ഐ3, ഒ ഓ ഓ3;. ഔ ഔ2 ഔ3
സ്വർഗങ്ങൾ 25 ക ഖ ഗ ഘ ങ ; ച ഛ ജ ഝ ഞ S O ഡ ള ണ ത മ ദ
ധ ന പ ഫ ബ ഭ മ
അന്തസ്ഥങ്ങൾ 4 യ ര ല വ
ഊഷ്മാക്കൾ 6 ശ ഷ സ ഹ ഃ ,ക ഃപ
എന്നറിയപ്പെടുന്നു

3

അനുസാരോ വിസർഗശ്ച

ചതാരശ്ച യമാഃ സ്മൃതാഃ ക ഖ ഗ ഘ + ഒ/ഞ/ണ/ന/മ

ഉത്സൃഷ്ടശ്ചേതി വർണാനാം (ദുഃസ്‌പൃഷ്ടാ)

അഷ്ടഷഷ്ടിരുദാഹൃതാ

അനുസാരം, വിസർഗം

പിന്നെ യമങ്ങൾ 4

ഉത്സൃഷ്ടം (ദുഃസ്‌പൃഷ്ടാ) 1

അങ്ങിനെ 68 എണ്ണം

[ശൗനക ശീക്ഷാ - കാദീനാം പഞ്ച വർഗാശ്ച സ്തർശാ ഇതി ഹി സംജ്ഞിതാഃ

ദുസ്സൃഷ്ട ശ്ചേതി വിജ്ഞേയോ

ഡഡയോസ്സാരമധ്യയോഃ]

[രണ്ടു സ്വരങ്ങൾക്ക് മധ്യേ വരുന്ന ഡ (ഡ) എന്നിവക്കു പകരം വരുന്ന ള, (ളഹ) എന്നീ ശബ്ദങ്ങളെ ദുസ്സൃഷ്ടം എന്നു പറയുന്നു

4

വിനാ സന്ധ്യക്ഷര ഹ്രസ്വൈഃ

ചതുഃ ഷഷ്ടി പ്രകീർത്തിതാ

ത്രിഷഷ്ടിസ്തേർവിനാ ജ്ഞേയാ

വർണേന പ്ലുതേനച

സന്ധ്യക്ഷരങ്ങളുടെ (ഏ, ഐ, ഓ, ഔ) എന്നിവയുടെ പ്രസ്ഥാക്ഷരങ്ങൾ ഒഴിവാക്കിയാൽ 64 അക്ഷരങ്ങൾ

ല്~ വർണത്തിന്റെ പ്ലുതവും ഒഴിവാക്കിയാൽ 63 അക്ഷരങ്ങൾ

5

സന്ധ്യക്ഷര പ്ലുതാനാം ച

ഋകാര പ്ലുതമേവച

വർജയിത്വാ പരേ വർണാ

അഷ്ട പഞ്ചാശദീരിതാഃ

സന്ധ്യക്ഷരങ്ങളുടെ (ഏ, ഐ, ഓ, ഔ) എന്നിവയുടെ പ്ലുതാക്ഷരങ്ങളും

ഋ വർണത്തിന്റെ പ്ലുതവും ഒഴിവാക്കിയാൽ 58 അക്ഷരങ്ങൾ

വ്യത്യാസം വരുന്നത് സ്വരാക്ഷരങ്ങളുടെ എണ്ണത്തിലാണ്.

വ്യഞ്ജനാക്ഷരങ്ങളുടെ എണ്ണത്തിൽ അഭിപ്രായ വ്യത്യാസമില്ല.

6

മനോ വക്തൂർ വിവക്ഷായാ

മാവഹന്തി ജരാനലം

സവായും പ്രേരയത്യൂർധ്വം

സച മൂർധാനമുത്ഥിതഃ

(വക്താവിന്റെ) മനസ്സ് പറയാനുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ ജഠരാഗ്നിയിലെ ആവാഹനം ചെയ്യുന്നു. ആ അഗ്നി വായുവിനെ മുകളിലേക്ക് വിടുന്നു.. വായു മൂർധാവിലേക്ക് (ശിരസിലേക്ക്) ഉയരുന്നു.

ആത്മാ ബുദ്ധ്യാ സമേത്യാർത്ഥമാൻ മനോ യുങ് കേത വിവക്ഷയാ
മനഃ കായാഗ്നി മാഹന്തി സപ്രേരയതി മാരുതം
മാരുതസ്സൂരസിചരന്മന്ദ്രം ജനയതി സ്വരം. (പാണിനീയ ശീക്ഷാ - 6)

7

തത്ര പ്രതിഹതോ വക്രേത
വിശീർണോ വർണതാം പ്രജേത്
സ്ഥാനൈഃ പ്രയത്നൈഃ കരണൈഃ
ബഹുരുപത്വമശ്നുതേ
അവിടെ (ശിരസിൽ) (ആ വായു) വക്രതത്തിൽ (വായുടെ തുടക്കത്തിൽ
) വചനേന്ദ്രിയത്തിൽ തടയപ്പെട്ടിട്ട് പലവർണ്ണങ്ങളായി പിരിഞ്ഞ്
സ്ഥാനം, പ്രയത്നം കരണം എന്നിവക്കനുസരിച്ച് പല രൂപങ്ങളെ
പ്രാപിക്കുന്നു
സ്ഥാനം (8-13) പ്രയത്നം (14 - 83) കരണം (84 - 89)

സ്ഥാനം

8

യത്ര നിഷ്ഠാദ്യതേ വർണാഃ
തത്ത്വമാനമഭിധീയതേ
അഷ്ടൗ സ്ഥാനാനി വർണാനാം
ഉരഃ കണ്ഠഃ ശിരസ്തഥാ
ജിഹ്വാമൂലം ച ദന്താശ്ച
നാസികോഷ്ഠോ ച താലു ച

എവിടെ വർണങ്ങൾ ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നുവോ അത് സ്ഥാനം
എന്നറിയപ്പെടുന്നു

വർണങ്ങൾക്ക് സ്ഥാനം എട്ട്

നെഞ്ച്, കണ്ഠം , ശിരസ്സ്, നാക്കിന്റെ തുടക്കം. പല്ല്, മൂക്ക്, ചുണ്ട് , താലു

9

അ കു ഹാഃ സവിസർഗാഃ സ്യു

കണ്ഠാ ഇ ചു യ ശാഃ പുനഃ

താലവ്യാഃ സ്യുഃ സദുത്സ്പൃഷ്ടാ

ഉ പൃ പധ്വാഃ സ്യുരോഷ്ഠാഃ

ജാതാ മുർധന്യ ഋടു രഷാ

ദന്ത്യാ തു ല സാഃ സ്കൃതാഃ

അ ക ഖ ഗ ഘ ങ ഹ വിസർഗം എന്നിവ കണ്ഠമാണ്. അതായത് ഈ
ശബ്ദങ്ങൾ കണ്ഠത്തിലാണ് ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത്. ഈ ശബ്ദങ്ങളുടെ
സ്ഥാനം കണ്ഠമാണ്. കണ്ഠം - തൊണ്ട - *ഘ്രമാഅത് [ഘൃത്തുരല് സൗന്ദ്സ്
]+

ഇ ച ഛ ജ ധ ഞ യ ശ എന്നിവ താലവ്യ മാണ്. അതായത് ഈ
ശബ്ദങ്ങൾ താലു വിലാണ് ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത്. ഈ ശബ്ദങ്ങളുടെ
സ്ഥാനം താലു വാണ്. താലു *പലതെ [ഫലതല് സൗന്ദ്സ്]+

ഉ പ ഫ ബ ഭ മ, ഉപാധ്വാനീയം, എന്നിവ ഓഷ്ഠജങ്ങളാണ്. അതായത്
ഈ ശബ്ദങ്ങൾ ഓഷ്ഠത്തിലാണ് ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത്. ഇവയുടെ
സ്ഥാനം ഓഷ്ഠമാണ്. ഓഷ്ഠം = ചുണ്ട് - *ലിസ്സ് [ഉബിഅല് സൗന്ദ്സ്]+

ഋ ങ ഞ ഡ ണ ര ഷ എന്നിവ മുർദ്ധന്യങ്ങളാണ്. അതായത് ഈ
ശബ്ദങ്ങൾ മുർദ്ധ്നി യിലാണ് ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത്. ഇവയുടെ

സ്ഥാനം മുർദ്ധനി. മുർദ്ധനി = വായുടെ മുകൾ ഭാഗം - []

ത മ ദ ധ ന ല സ എന്നിവ ദന്ത്യങ്ങളാണ്. അതായത് ഈ ശബ്ദങ്ങൾ ദന്തത്തിലാണ് ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത്. ഇവയുടെ സ്ഥാനം ദന്തം. ദന്തം = മുകൾ വരിയിലെ മുൻ പല്ലുകളുടെ പിറകുവശം - *ടീം [ഡെന്തൽ സൗന്ദ്സ്]+

10

ഏകദേശം തൗ കണ്ഠ താലവ്യാ-

വോഷ്ഠ്യൗ കണ്ഠൗ പരാവൃദ്ധൗ

ജിഹ്വാ മുലോദ്ഭവം ജിഹ്വാമൂലം

ദന്തോഷ്ഠ്യേ സ്തവഃ

ഏ ഐ ഇതു രണ്ടും കണ്ഠ-താലവ്യങ്ങൾ അതായത് കണ്ഠവും താലുവും ആണ് അവയുടെ സ്ഥാനം

ഓ ഔ ഇതു രണ്ടും കണ്ഠ-ഓഷ്ഠ്യങ്ങൾ അതായത് കണ്ഠവും ഓഷ്ഠ്യവുമാണ് അവയുടെ സ്ഥാനം

ജിഹ്വാമൂലീയത്തിന് (: + ക) സ്ഥാനം നാക്ക് തുടങ്ങുന്നിടത്താണ്.

വ എന്ന ശബ്ദത്തിന് സ്ഥാനം ദന്തവും ഓഷ്ഠ്യവുമാണ്

11

പഞ്ചമാനാം യമാനാം ച

നാസികാ സ്ഥാനമുച്യതേ

വിസർഗവിഹിതം ച സ്യാദ്

അനുസ്മാരശ്ച നാസികാം

ഒങ്ങനെ നമുക്കെന്നീ അഞ്ച് അനുനാസികങ്ങൾക്കും, യമങ്ങൾക്കും നാസികയാണ് സ്ഥാനം. ആ ശബ്ദങ്ങൾ മുകളിലാണ് ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത്

അനുനാസിക (ഒങ്ങനെ നമുക്കെന്നീ) വുമായി ചേർന്ന ഹയുടെ സ്ഥാനവും, അനുസ്വാരത്തിന്റെ സ്ഥാനവും നാസികയാണ്

കമുതൽ മവരെയുള്ള 25 ശബ്ദങ്ങളിൽ അനുനാസികങ്ങളായ (ഒങ്ങനെ നമുക്കെന്നീ) ശബ്ദങ്ങൾ ഒഴികെയുള്ള 20 ശബ്ദങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്ന് ഒരു അനുനാസികവുമായി ചേരുമ്പോൾ (ഉദാ- ഹ, ഹ ഞ ഏ ജ്ഞ ത്ത പ്ത ..) ഖരം, അതിഖരം, മൃദു അല്ലെങ്കിൽ ഘോഷം ആയുള്ള ശബ്ദം അവസാനിച്ച്, അനുനാസികം തുടങ്ങുന്നതിനു മുമ്പ്, നാസികാസ്ഥാനത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ഒരു ശബ്ദമാണ് യമം. അനുനാസികത്തിന് മുമ്പു വരുന്ന വ്യഞ്ജനത്തിനനുസരിച്ച് (ഖരം, അതിഖരം, മൃദു, ഘോഷം) യമം നാലു വിധം. ഇരുപത് യമങ്ങളെക്കുറിച്ചും പ്രാതിശാഖ്യത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നുണ്ട്. ഇതിൽ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട ഒരു കാര്യം യമങ്ങളെ പ്രത്യേക അക്ഷരങ്ങളായിട്ടാണ്, എല്ലാ വർണ സമാഹാരങ്ങളിലും കൂട്ടിയിട്ടുള്ളത്. യമ അക്ഷരം എഴുതാൻ ലിപിയില്ല. അത് കേട്ടുതന്നെ അറിയണം. അതിന്റെ സ്ഥാനം നാസികയാണ്

ഹകാരാ നണമാ യത്ര ദൃശ്യന്തേ പരതസ്തദാ, നാസികൃത്യാരസ്യത്വാദി നാസികൃത്യാമുരസ്യത്വം ഹസ്യ തത്ര ദിരുച്യതേ - ആത്രേയ ശീക്ഷാ 115 ഹകാരത്തിനൊട് പരമായി ന, ഞ, മ എന്നിവ ചേർന്നാൽ, ഹകാരം ഔരസ്യവും നാസികവുമാകും. അതായത്, ഹകാരത്തിന് ഉരസ്സും (നേഞ്ചും) നാസികയും (മൂക്കും) സ്ഥാനമാകും, അങ്ങിനെയുള്ള

ഹകാരം ഉരസ്സിലും നാസികയിലുമാണ് ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത് . ഇതിലെ ഹകാരം വ്യക്തമായി കേൾക്കാൻ കൂടുതൽ വായു പുറത്തേക്ക് പോകണം അതിനാൽ ആ ഹകാരം നെഞ്ചിലാണ് ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത്, കണ്ഠത്തിലല്ല. വായു മൂക്കിലൂടെ പോകുന്നതു കൊണ്ട് അത് നാസിക്യ വുമാകും. എന്നാൽ 13-ആം ശ്ലോകത്തിൽ ഫ എന്നതിലെ ഹ ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ മൂക്കിലൂടെ വായു വിടരുത് എന്ന് പ്രത്യേകം പറയുന്നുണ്ട്

12

അന്തസ്ഥാ പഞ്ചമേഷുസ്യാദ്

ഔരസ്യോ ഹസ്തു നാനൃഥാ

പഞ്ചമഃ പൃഥഗുച്ചാ മധ്യാ

ഹ കാരേ പരതഃ സ്ഥിതേ

ഹ കാരത്തിന്റെ സ്ഥാനം കണ്ടുമാണ്

എന്നാൽ ഹകാരത്തിനോട് അന്തസ്ഥങ്ങളോ (യ, ര, ല, വ) , അനുനാസികങ്ങളോ (ങ, ഞ, ണ, ന, മ) പരമായി ചേർന്നാൽ ഹ കാരം ഔരസ്യമാകും, അതായത് നെഞ്ചാണ് അതിന്റെ സ്ഥാനം. പക്ഷേ ഇവയിൽ ഹകാരം പരമായി വന്നാൽ ഹ കാരത്തിന്റെ സ്ഥാനം കണ്ടു തന്നെ. ആ ഹകാരം പ്രത്യേകമായി ഉച്ചരിക്കണം, നാസിക്യമല്ല.

13

ന വായും ഹ മ സംയോഗേ

നാസികാഭ്യാം സമുത്സൃജേത്

ഹ മ എന്നിവ ചേരുമ്പോൾ (ഹ എന്നതിലെ ഹ ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ)
മുക്കിലൂടെ വായു വിടരുത്

പ്രയത്നം

14

ന നദേ ദുഃ പ്രയോത് കുരുത്

പ്രയത്നഃ സ പുനർഭിധാ

ന നദേ ദുഃ പ്രയോത് കുരുത് പ്രയത്നഃ- ഇനി പ്രയത്നം എന്തെന്ന് പറയുന്നു- നാദത്തെ തടസ്സപ്പെടുത്തിയാണ് വിവിധ ശബ്ദങ്ങളാക്കുന്നത്. ആ എന്ന് നവജാത ശിശു കരയുന്നത് നാദം. അതിനെ ചില സ്ഥാനങ്ങളിൽ ചില കരണങ്ങൾ തടസ്സപ്പെടുത്തി വേറെ രീതിയിൽ പുറത്തേക്ക് വിടുമ്പോൾ വിവിധ ശബ്ദങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. അത് എങ്ങിനെ തടസ്സപ്പെടുത്തി എങ്ങിനെ വിടുന്നു എന്നതിനെയാണ് പ്രയത്നം എന്നു പറയുന്നത്. ഉദാഹരണത്തിന് കടി തടി പടി മടി അടി എന്നീ മലയാള വാക്കുകളുടെ ആദ്യാക്ഷരങ്ങളായ ക ത പ മ അ എന്നിവയെടുക്കാം. പുറത്തേക്കു പോകുന്ന വായുവിനെ നാക്കിന്റെ തുടങ്ങുന്ന ഭാഗം കൊണ്ട് കണ്ണത്തിൽ തടഞ്ഞു നിർത്തി വായിലൂടെ പുറത്തേക്കു വിട്ടാൽ ക എന്ന ശബ്ദമാകും. നാക്കിന്റെ അഗ്രം കൊണ്ട് പല്ലിൽ (മുകൾ വരിയിലെ മുൻ പല്ലുകളുടെ പിറകുവശം) തടഞ്ഞു നിർത്തി വായിലൂടെ പുറത്തേക്കു

വിട്ടാൽ ത എന്ന ശബ്ദമാകും. ചുണ്ടുകൾ കൊണ്ട് ചുണ്ടിൽ തടഞ്ഞു നിർത്തി വായിലൂടെ പുറത്തേക്കു വിട്ടാൽ പ എന്ന ശബ്ദമാകും. ചുണ്ടുകൾ കൊണ്ട് ചുണ്ടിൽ തടഞ്ഞു നിർത്തി വായിലൂടെയും മൂക്കിലൂടെയുമായി പുറത്തേക്കു വിട്ടാൽ മ എന്ന ശബ്ദമാകും. കണ്ണത്തിൽനിന്ന് പുറത്തേക്കു പോകുന്ന വായുവിനെ തടയാതെ വായിലൂടെ പുറത്തേക്കു വിട്ടാൽ അ എന്ന ശബ്ദമാകും. ഈ വ്യത്യാസങ്ങൾ ശബ്ദത്തിനുണ്ടാക്കുന്നത് ആ ശബ്ദമുണ്ടാകുന്ന സ്ഥാനം (തൊണ്ട, ചുണ്ട്, പല്ല്) കരണം (നാക്ക്) പ്രയത്നം (തടസ്സപ്പെടുത്തുക, മൂക്കിലൂടെ വിടുക) എന്നിവയിലുള്ള വ്യത്യാസമാണ്. പറയുന്നയാൾക്ക് ഇത് നിയന്ത്രിക്കാനാവും.

സ പുനർദ്ധിയാ- പ്രയത്നം രണ്ട് വിധം -

ബാഹ്യ ആഭ്യന്തരശ്ചേതി - പ്രയത്നം ബാഹ്യം, ആഭ്യന്തരം എന്ന് രണ്ട് വിധം

ബാഹ്യ ആഭ്യന്തരശ്ചേതി ചതുർത്ഥാഭ്യന്തരാ സ്മൃതാഃ

ദുസ്സ്പഷ്ടമീഷത്സ്പഷ്ടത്വം വിവൃതം സംവൃതം തഥാ 15

ആഭ്യന്തര പ്രയത്നം നാലു വിധം

ദുസ്സ്പഷ്ടം , ഈഷത് സ്പഷ്ടം, വിവൃതം, സംവൃതം എന്നിങ്ങനെ നാലു വിധം

യഥാ കണ്ഠബിലസ്ഥാന പര്യന്താസ്തു പരസ്വരം

സ്തൃശന്തി സ്തൃഷ്ടതാ നാമ അഗുണ ആവിർഭവേത്തദാ 16

ഒരു ശബ്ദം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ കരണവും സ്ഥാനവും നന്നായി തൊടുന്നു എങ്കിൽ ആ ശബ്ദത്തിന് വേണ്ട ആഭ്യന്തര പ്രയത്നത്തിനെ സ്തൃഷ്ടത എന്നു പറയുന്നു. ആ ശബ്ദങ്ങൾ 'സ്വർശങ്ങൾ' എന്നും അറിയപ്പെടുന്നു.

(ക മുതൽ മ വരെയുള്ള 25 ശബ്ദങ്ങൾ) തടസ്സമില്ലാതെ വായു പുറത്തേക്കു പോകുന്ന അ എന്ന ശബ്ദത്തെ തടസ്സപ്പെടുത്താനായി, നാക്കിന്റെ തുടങ്ങുന്ന ഭാഗം , കണ്ഠത്തിൽ നന്നായി സ്വർശിച്ചുകൊണ്ട് തടഞ്ഞു നിർത്തി വായിലൂടെ പുറത്തേക്കു വിട്ടാൽ ക എന്ന ശബ്ദമാകും. ക എന്ന ശബ്ദത്തിന് "സ്തൃഷ്ടത" എന്ന പ്രയത്നം വെണം

ഈഷസ്തൃശന്ത്യഭിയാദാ തദൈഷസ്തൃഷ്ടതാ ഭവേത്

യദാ സ്തൃശന്തി ദൂരേണ തദാ വിവൃതതാ സ്തൃതാ 17

ഒരു ശബ്ദം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ കരണവും സ്ഥാനവും അല്പം തൊടുന്നു എങ്കിൽ ആ ശബ്ദത്തിന് വേണ്ട ആഭ്യന്തര പ്രയത്നത്തിനെ ഈഷത്വപൃഷ്ടത എന്നു പറയുന്നു.

ഒരു ശബ്ദം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ കരണവും സ്ഥാനവും തൊടാനായി അടുക്കുന്നുവെങ്കിലും തൊടുന്നില്ല എങ്കിൽ ആ ശബ്ദത്തിന് വേണ്ട ആഭ്യന്തര പ്രയത്നത്തിനെ വിവൃതത എന്നു പറയുന്നു.

യദാ സ്തൃശന്തി സാമീപ്യം തദാ സംവൃതതാ ഭവേത്

ശ്വാസനാളത്തിൽ നിന്നും വായ്ക്കകത്തേക്ക് വായു വരുന്ന വഴിയിൽ

വിവൃതം - ഉഷ്ണാക്കുൾ 6 ശ ഷ സ ഹ : ,ക :പ, അനുസാരം(ം)

വിസർഗം(ഃ), സ്വരങ്ങൾ-

ഈ വിവൃതങ്ങളിൽ സ്വരങ്ങൾ അവയ്ക്ക് മുമ്പ് പറഞ്ഞ ഊഷ്മാക്കളേക്കാൾ കൂടുതൽ വിവൃതങ്ങളായിരിക്കും, അതായത് സ്ഥാന-കരണങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള അകലം സ്വരങ്ങൾക്ക് കൂടുതലായിരിക്കും. അനുസ്വാരത്തിന് കുറച്ച് വായു നാസികയിലൂടെയും, കുറച്ച് വായു വായിലൂടെയും പുറത്തേക്ക് പോകുന്നു . അനുസ്വാരം പൂർണ്ണമായും നാസികമല്ല. അനുസ്വാരം ഊഷ്മാക്കളേക്കാൾ വിവൃതമാണ്. വിസർഗം അനുസ്വാരത്തേക്കാൾ വിവൃതമാണ്. സ്വരങ്ങൾ വിസർഗത്തേക്കാളും വിവൃതങ്ങളാണ്. സ്വരങ്ങളിൽത്തന്നെ ഏ ഓ എന്നിവ മറ്റ് സ്വരങ്ങളേക്കാൾ വിവൃതങ്ങളാണ്.

തേഭ്യ ഏ ഓ വിവൃതതരൗ (ആപിശാലി ശീക്ഷാ 3.8)

ഏ, ഓ, എന്നിവയേക്കാളും വിവൃതങ്ങളാണ് ഐ, ഔ എന്നിവ. കൂടുതൽ വിവൃതങ്ങളാണ് എന്നതിനർത്ഥം സ്ഥാന-കരണങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള അകലം കൂടുതലായിരിക്കും. വിവൃതം എന്ന ആഭ്യന്തര പ്രയത്നത്തിൽ സ്ഥാന കരണങ്ങൾ പരസ്പരം അടുക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും അവ പരസ്പരം സ്പർശിക്കുന്നില്ല. സ്ഥാന കരണങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള അകലം സ്വരങ്ങളിൽ ഈ ക്രമത്തിൽ കൂടിക്കൂടി വരും . ഇ, ഉ ഋ, ~ല്, ഏ, ഓ, ഐ, ഔ, ആ എന്നിങ്ങനെ ക്രമത്തിൽ കൂടിവരും.

അ എന്ന ശബ്ദത്തിനാകട്ടെ, സ്ഥാന കരണങ്ങൾ പരസ്പരം അടുക്കുന്നേയില്ല, അവയ്ക്ക് ഒരു അനക്കവുമില്ല. ഈ ആഭ്യന്തര പ്രയത്നം പൂർണ്ണമായും വിവൃതമാണ്. അ എന്നു പറയുമ്പോൾ വായു ഒരു തടസ്സവുമില്ലാതെ പുറത്തേക്ക് പോകുന്നു. വെറും ശ്വാസത്തിൽ നിന്നും

അതിനെ വ്യത്യാസപ്പെടുത്തുന്നത്. സ്വനതന്തുക്കളുടേ അടഞ്ഞ അവസ്ഥയാണെന്നതിനാൽ. അതിനാൽ അ എന്ന ശബ്ദമുണ്ടാകാനുള്ള ആഭ്യന്തര പ്രയത്നത്തിനെ സംവൃതം എന്ന് പറയുന്നു.

ഇവിടെ സംവൃതം (അടഞ്ഞത്) എന്ന് പറയാൻ കാരണം, സ്ഥാന കരണങ്ങൾ പരസ്പരം സ്പർശിച്ച് വായുവിന്റെ ഗതി അടഞ്ഞതു കൊണ്ടല്ല. പ്രത്യുത, മുൻ ശ്ലോകത്തിൽ പറഞ്ഞതു പോലെ "യദാ സ്പൃശന്തി സാമീപ്യം തദാ സംവൃതതാ ഭവേത് " സമീപത്തുള്ള സ്വനപേടകത്തിലെ സ്വനതന്തുക്കൾ പരസ്പരം സ്പർശിച്ചുകൊണ്ട്, അത് അടയുമ്പോൾ സ്വനതന്തുക്കൾക്കിടയിലൂടെ വായു കടന്നു പോകുമ്പോൾ അവ സ്പന്ദിച്ചുണ്ടാകുന്ന ശബ്ദമാണ്

അ എന്ന ശബ്ദത്തിന് ആഭ്യന്തര പ്രയത്നം സംവൃതം എന്ന് പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ഇത് സംവാരം എന്ന ബാഹ്യപ്രയത്നമാണ്. ഇത് അ എന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ പ്രത്യേകതയാണ്.

15 മുതൽ 20 വരെയുള്ള ശ്ലോകങ്ങളിൽ ആഭ്യന്തര പ്രയത്നത്തെക്കുറിച്ച് പറഞ്ഞു.

ഇനി 21 മുതൽ 83 വരെയുള്ള ശ്ലോകങ്ങളിൽ ബാഹ്യ പ്രയത്നത്തെക്കുറിച്ച് പറയുന്നു

സംവാരശ്ച വിവാരശ്ച സ സംവാരവിവാരകാഃ

അനുപ്രദാനസംജ്ഞാശ്ച നാദശ്ചാസ ഹകാരകാഃ 21

ശ്വാസനാളത്തിൽ നിന്നും വായ്ക്കെത്തേക്ക് വായു വരുന്ന വഴിയിൽ തൊണ്ടയ്ക്ക് അല്പം താഴെയാണ് സ്വനപേടകം (ലാറിൻക്സ്). അതിൽ സ്വനതന്തുക്കൾ (വോക്കൽ കോർഡ്സ്) തിരശ്ചീനമായി വിന്യസിച്ചിരിക്കുന്നു. വായു ഈ സ്വനതന്തുക്കൾക്കിടയിലൂടെ കടന്നുപോകുമ്പോൾ അവ സ്പന്ദിച്ച് ശബ്ദമുണ്ടാകുന്നു. മനുഷ്യർക്ക് ഈ സ്വനതന്തുക്കളുടെ വിന്യാസം ക്രമീകരിച്ച് വായു പുറത്തേക്കു പോകാതെ അടയ്ക്കാനും, നിയന്ത്രിതമായി വായു കടത്തിവിട്ട് ശബ്ദമുണ്ടാക്കാനും, സ്വനതന്ത്രികൾ വായുവിന്റെ ഗതിക്ക് തടസ്സമുണ്ടാക്കാതെ ശ്വാസം മാത്രമായി പുറത്തേക്കു വിടാനും കഴിയും. സ്വനതന്തുക്കളുപയോഗിച്ച് അടയ്ക്കാനും ചെറുതാക്കാനും വലുതാക്കാനും കഴിയുന്ന സ്വനപേടകത്തിലുള്ള ഈ ദ്വാരത്തെ (വാൽവിനെ) ഇംഗ്ലീഷിൽ ' ഗ്ലോട്ടിസ്' എന്ന് പറയും.

ഗ്ലോട്ടിസ് തുറന്ന് (വിവാരം) ശബ്ദമുണ്ടാക്കാതെ വായു പുറത്തേക്കു പോകുമ്പോൾ അത് ശ്വാസം

ഗ്ലോട്ടിസ് അടഞ്ഞ് (സംവാരം) ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ട് വായു പുറത്തേക്കു പോകുമ്പോൾ അത് നാദം.

ഇത് രണ്ടും കൂടിയാൽ (നാദവും ശ്വാസവും- സംവാരവും വിവാരവും) അത് ഹ കാരം

കാലസ്വരാ ഇമേ ബാഹ്യാഃ പ്രയത്നാഃ പരികീർത്തിതാഃ 22

ഘോഷം, അഘോഷം, മഹാപ്രാണം, ഊഷ്മാ, അല്പപ്രാണം, കാലം, സ്വരം ഇവയാണ് ബാഹ്യപ്രയത്നങ്ങൾ.

ശ്ലോകം 23-28 - ബാഹ്യപ്രയത്നം- ഘോഷം- അഘോഷം

ശ്ലോകം 29-30 - ബാഹ്യപ്രയത്നം-മഹാപ്രാണം, ഊഷ്മാ, അല്പപ്രാണം- ഊഷ്മാക്കളേക്കുറിച്ച് ശ്ലോകം 29 പറയുന്നുണ്ടെങ്കിലും അവയെ മഹാപ്രാണത്തിന്റെ ഒരു പ്രത്യേക വിഭാഗമാക്കി കൂട്ടുതലോടാനും പറഞ്ഞിട്ടില്ല.

ശ്ലോകം 31 യമങ്ങൾ

ശ്ലോകം 32 -38 - ബാഹ്യപ്രയത്നം -കാലം,

ശ്ലോകം 39-82 - ബാഹ്യപ്രയത്നം- സ്വരം

വർണോച്ചാരണകാലേഷു കണ്ഠാകാശസ്യ സംവൃതൗ

സംവാരസ്തസ്യ വിവൃതൗ വിവാരോ ജായതേ തഥാ 23

ഒരു ശബ്ദം ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ കണ്ഠാകാശം (ലാറിൻ്റെ) - തൊണ്ടയിൽ ജിഹ്വമുലത്തിനും താഴെയായി ശ്വാസനാളം തുടങ്ങുന്നിടത്ത് സ്വനതന്തുക്കൾ വിന്യസിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥലമാണ് കണ്ഠാകാശം. ശ്ലോകം 18 ൽ സാമീപ്യം എന്ന് പറയുന്ന സ്ഥലം. ഇവിടെയാണ് ശബ്ദത്തിന്റെ ഒച്ചയും സ്ഥായിയും നിയന്ത്രിക്കുന്നത്.

ഒരു ശബ്ദമുണ്ടാക്കുമ്പോൾ സ്വനതന്തുക്കൾ കൊണ്ട് ആ ദ്വാരം അടച്ച്

സ്വനതന്തുക്കൾക്കിടയിലൂടെ വായു കടന്നു പോകുമ്പോൾ അവ സ്പന്ദിക്കുന്നുവെങ്കിൽ ആ ശബ്ദത്തിന് ഒരു വ്യത്യാസമുണ്ടാകുന്നു. . ഉദാഹരണത്തിന് ക, ഗ, എന്നീ ശബ്ദങ്ങളെടുക്കുക. ഈ രണ്ടിന്റേയും സ്ഥാന-കരണങ്ങൾ ഒന്നുതന്നെയാണ്. ആഭ്യന്തര പ്രയത്നവും ഒന്നുതന്നെ (സ്പഷ്ടത- സ്ഥാന കരണങ്ങൾ നന്നായി തൊടും). ഈ ശബ്ദങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസത്തിനു കാരണം ബാഹ്യപ്രയത്നമാണ്. ക എന്നു പറയുമ്പോൾ സ്വനതന്തുക്കൾ വലിഞ്ഞുമാറി ദ്വാരം തുറന്ന് സ്വനതന്തുക്കൾ സ്പന്ദിക്കാതെ വായു കടന്നു പോകുന്നു. ഇതിന് വിവാരം എന്ന് പേര്. ഗ എന്ന ശബ്ദം ഉണ്ടാക്കുന്നതിന് സ്വനതന്തുക്കൾ ആ ദ്വാരത്തിന് (ഗ്ലോട്ടിസ്) കുറുകെ പരത്തി ദ്വാരം അടച്ച് സ്വനതന്തുക്കൾക്കിടയിലൂടെ വായു സ്വനതന്തുക്കളെ കമ്പനം ചെയ്യിച്ചുകൊണ്ട് കടന്നു പോകുന്നു. ഇതിന് സംവാരം (സംവൃതം അല്ല) എന്ന് പേര്.

നാദസ്യാത്സംവൃതേ കാര്യഃ പ്രയത്നഃ പരികീർത്തിതഃ 24

തുറന്ന ഗ്ലോട്ടിസിലൂടെ പുറത്തേക്കു പോകുന്ന ശ്വാസത്തെ ആ ദ്വാരം (ഗ്ലോട്ടിസ്) അടച്ച് സ്വനതന്തുക്കൾക്കിടയിലൂടെ വായു കടന്നു പോകുമ്പോൾ അവ സ്പന്ദിച്ച് ശ്വാസം നാദമായി പരിണമിക്കുന്നതിന് സംവാരം എന്ന ബാഹ്യ പ്രയത്നം വേണം. അതുകൊണ്ട് നാദമുണ്ടാകുന്നത് ഒരു പ്രയത്നം ആണ്.

നാദസ്യാത്സംവൃതേ കണ്ഠേ ബിലേട്സിൻ വിവൃതേ പുനഃ

ശ്വാസോ ഹകാരസ്തമന്ത്യേ സ തസ്യാദുഭയാത്മനഃ 25

ഗ്ലോട്ടിസ് തുറന്ന് (വിവാരം) ശബ്ദമുണ്ടാകാതെ വായു പുറത്തേക്കു പോകുമ്പോൾ അത് ശ്വാസം

ഗ്ലോട്ടിസ് അടഞ്ഞ് (സംവാരം) ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ട് വായു പുറത്തേക്കു പോകുമ്പോൾ അത് നാദം.

ഇത് രണ്ടും കൂടിയാൽ (നാദവും ശ്വാസവും- സംവാരവും വിവാരവും) അത് ഹ കാരം

യദാ നാദോ ഹകാരോ വാ തദാഘോഷസ്തു ജായതേ

സ്വാരഘോഷവതാമുക്തസ്തംവാരോ നാദ ഏവ ച 26

നാദമോ ഹകാരമോ ഉണ്ടാകുമ്പോൾ ആ ശബ്ദം ഘോഷം ഉള്ള ശബ്ദമാകുന്നു.

സംവാരവും നാദവും സ്വരങ്ങൾക്കും, ഘോഷമുള്ള വ്യഞ്ജനങ്ങൾക്കുള്ള ബാഹ്യ പ്രയത്നമാണ്.

അതായത്, ഉണ്ടാക്കുന്നതിന് സ്വനതന്തുക്കൾ ആ ദ്വാരത്തിന് (ഗ്ലോട്ടിസ്) കുറുകെ പരത്തി ദ്വാരം അടച്ച് സ്വനതന്തുക്കൾക്കിടയിലൂടെ വായു സ്വനതന്തുക്കളെ കമ്പനം ചെയ്തിച്ചുകൊണ്ട് കടന്നു പോകുന്നു. ഇതിന് സംവാരം (സംവൃതം അല്ല) എന്ന് പേര്. ഘോഷം എന്ന ബാഹ്യ പ്രയത്നമാണിത്. ഈ പ്രയത്നം കൊണ്ട് ഉച്ചരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങളെ ഘോഷവത് ശബ്ദങ്ങൾ എന്ന് പറയുന്നു. ഇംഗ്ലീഷിൽ ഇതിന് "വോയിസ്ഡ്" എന്ന് പറയുന്നു. ഈ ശബ്ദങ്ങൾ ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ

തൊണ്ടയിൽ കൈവച്ച് ശ്രദ്ധിച്ചാൽ സ്വന്തത്തുക്കളുടെ കമ്പനം അറിയാൻ കഴിയും.

അഘോഷേഷു വിവാദശ്ച ശാസശ്ചാപി വ്യവസ്ഥിതൗ

അഘോഷവത് ആയുള്ള (ഘോഷം ഇല്ലാത്ത) ശബ്ദങ്ങൾ ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ സ്വന്തത്തുക്കൾ വലിഞ്ഞുമാറി ദ്വാരം തുറന്ന് സ്വന്തത്തുക്കൾ സ്പന്ദിക്കാതെ വായു, ശ്വാസം മാത്രമായി കടന്നു പോകുന്നു. ഇതിന് വിവാദം എന്ന് പേര്. അഘോഷവത് ആയുള്ള (ഘോഷം ഇല്ലാത്ത) ശബ്ദങ്ങൾക്ക് വിവാദവും ശ്വാസവും - ഈ ബാഹ്യപ്രയത്നത്തിന് അഘോഷം എന്ന് പറയുന്നു.

ഘോഷം ഉള്ളതും ഇല്ലാത്തതുമായ ശബ്ദങ്ങൾ ഏതെല്ലാമാണെന്ന് അടുത്ത രണ്ട് ശ്ലോകങ്ങളിൽ പറയുന്നു.

അന്തസ്ഥാ ഹ തൃതീയാശ്ച ചതുർത്ഥാഃ പഞ്ചമാസ്തഥാ

അനുസ്വാർശ്ച ദുസ്സ്യഷ്ടോ ഘോഷവന്ത ഇമേ മതാഃ 27

എല്ലാ സ്വരങ്ങളും ഘോഷവത് ശബ്ദങ്ങളാണ്. അനുസ്വാർവവും, വ്യഞ്ജനങ്ങളിൽ അന്തസ്ഥങ്ങൾ യ ര ല വ എന്നീ നാലും, ദുസ്സ്യഷ്ടം- ങ, ങ്ഗ എന്നീ രണ്ടും , സ്പർശങ്ങളിൽ ഓരോ വർഗത്തിലേയും മൂന്നാമത്തെ, നാലാമത്തെ, അഞ്ചാമത്തെ ശബ്ദങ്ങളും (ഗ ഘ ണ ; ജ ധ ണ ഡ ഡ ണ ദ ധ ന ; ബ ഭ മ) ഘോഷവത് ശബ്ദങ്ങളാണ്.

ഊഷ്മണാ ആദിതഃ പഞ്ച വിസർഗഃ പ്രഥമാസ്തഥാ

ദിതീയാ അപ്യമീ വർണാഃ അഘോഷാഃ സമുദീരിതാഃ 28

ഹ-കാരം ഒഴിച്ചുള്ള ഊഷ്മാക്കളും (ശ, ഷ, സ, ജിഹ്വമൂലീയം (ഃക), ഉപാധ്വാനീയം (ഃപ)), വിസർഗം(ഃ), സ്വർശങ്ങളിൽ ഓരോ വർഗത്തിലേയും ആദ്യത്തെ, രണ്ടാമത്തെ, ശബ്ദങ്ങളും (ക ഖ, ച, ഛ, ട, റ, ത, മ, പ ഫ) എന്നിവയും അഘോഷവത് ശബ്ദങ്ങളാണ്.

വിസർജനീയാ ദുസ്സ്പൃഷ്ടാ ദിതീയാസ്ത ചതുർഥകാഃ

അനുസ്വാരസ്തഥോഷ്ഠാണോ മഹാപ്രാണാശ്ച സോഷ്ഠകാഃ 29

ഇനി മഹാപ്രാണം എന്ന ബാഹ്യപ്രയത്നം വേണ്ടി വരുന്ന ശബ്ദങ്ങളെ പറയുന്നു.

വിസർഗ്ഗവും (ഃ) , സ്വർശങ്ങളിൽ ഓരോ വർഗത്തിലേയും രണ്ടാമത്തെ, നാലാമത്തെ ശബ്ദങ്ങളും (ഖ, ഛ, ട, റ, മ, ഫ, ഘ, ഞ, ഡ, ണ, ള), ദുസ്സ്പൃഷ്ടവും (ള,ള്ഹ), അനുസ്വാറവും, ഊഷ്മാകാളാവും (ശ, ഷ, സ, ഹ, ഃക, ഃപ) മഹാപ്രാണങ്ങളായ വ്യഞ്ജനങ്ങളാണ്. (സ്വരങ്ങളെല്ലാം മഹാപ്രാണങ്ങളാണ്)

മഹാപ്രാണ ശബ്ദങ്ങൾ ഉച്ചരിക്കുവാൻ കൂടുതൽ വായു പുറത്തേക്കു പോകേണ്ടതുണ്ട്. മഹാപ്രാണ ശബ്ദങ്ങൾ ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ കൈത്തലം വായുടെ മുന്നിൽ വെച്ച് ശ്രദ്ധിച്ചാൽ കൂടുതൽ വായു കയ്യിൽ തട്ടുന്നത് അറിയാനാകും

അന്തസ്ഥാഃ പ്രഥമാശ്ചൈവ തൃതീയാഃ പഞ്ചമാസ്തഥാ

വർഗ്ഗാണാം മൂന്നിദിഃ പ്രാജ്ഞൈഃ അല്പപ്രാണാഃ പ്രകീർത്തിതാഃ 30

അന്തസ്ഥങ്ങൾ നാലും (യ, ര, ല, വ) , സ്തർശങ്ങളിൽ ഓരോ വർഗത്തിലേയും ഒന്നാമത്തെ, മൂന്നാമത്തെ, അഞ്ചാമത്തെ ശബ്ദങ്ങളും, (ക, ച, ട, ത, പ, ഗ, ജ, ഡ, ദ, ബ, ങ, ഞ, ണ, ന, മ) അല്പപ്രാണ ശബ്ദങ്ങളാണ്.

യമാനാം പ്രഥമാദീനാം വർഗാദീനാം പ്രഥമാദിവത്

സ്തൃഷ്ടതാ ദ്യാ വർണഭാവഭവന്തീതി നിബോധത 31

ക മുതൽ മ വരെയുള്ള 25 ശബ്ദങ്ങളിൽ അനുനാസികങ്ങളായ (ങ ഞ ണ ന മ) ശബ്ദങ്ങൾ ഒഴികെയുള്ള 20 ശബ്ദങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്ന് ഒരു അനുനാസികവുമായി ചേരുമ്പോൾ (ഉദാ- ഗ്മ, ഗ്ന ജ്ഞ ഫ്ല ജ്ഞ ത്വ പ്ല പ്മ ..) അനുനാസികമല്ലാത്ത ശബ്ദം അവസാനിച്ച്, അനുനാസികം തുടങ്ങുന്നതിനു മുമ്പ്, നാസികാ സ്ഥാനത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ഒരു ശബ്ദമാണ് യമം. അനുനാസികത്തിന് മുമ്പു വരുന്ന സ്തർശങ്ങളിൽ ഓരോ വർഗത്തിലേയും ഒന്നാമത്തെ, രണ്ടാമത്തെ, മൂന്നാമത്തെ, നാലാമത്തെ) വ്യഞ്ജനത്തിനനുസരിച്ച് യമത്തിനു വേണ്ട ബാഹ്യപ്രയത്നം നാലുവിധം. കും (അഘോഷ-അല്പപ്രാണം), ഖും (അഘോഷ-മഹാപ്രാണം), ഗും (ഘോഷ-അല്പപ്രാണം), ഘും (ഘോഷ-മഹാപ്രാണം). ഇരുപത് യമങ്ങളെക്കുറിച്ചും പ്രാതിശാഖ്യത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നുണ്ട്.

ഇനി കാലത്തെക്കുറിച്ച് പറയുന്നു

ഏകമാത്രോ ഭവേദ് പ്രസോ ദിമാത്രോ ദീർഘ ഉച്യതേ
ത്രിമാത്രസ്തു പ്ലുതോ ജേന്തയോ വ്യഞ്ജനസ്സാർദ്ധമാത്രികം 32
സ്വര ശബ്ദങ്ങളിൽ പ്രസാത്തിന് ഒരു മാത്ര കാലം. ദീർഘത്തിന് രണ്ട്
മാത്ര. പ്ലുതത്തിന് മൂന്ന് മാത്ര. വ്യഞ്ജനങ്ങൾക്ക് അര മാത്ര കാലം.

പ്രസാസ്യ രൂപഞ്ജാനീയാച്ചതുർഭിരണ്യഭിസ്തഥാ 33
ദീർഘസ്യ ദിഗുണം വിദ്യാത്ത്രിഗുണന്തത്പ്ലുതസ്യ ച
അണ്യസ്താദിരിതി പ്രാജ്ഞേ
മത വിവർത്തനാഃ 34

പ്രസാത്തിനു വേണ്ട കാലത്തിന്റെ നാലിലൊന്നാണ് ഒരു അണ്യ മാത്ര.
നാല് അണ്യ മാത്ര കൂടിയാൽ ഒരു മാത്ര. അതാണ് ഒരു പ്രസാ സ്വരം
ഉച്ചരിക്കാൻ വേണ്ട കാലം. അതിന്റെ ഇരട്ടിയാണ്, ഒരു ദീർഘസ്വരം
ഉച്ചരിക്കാൻ വേണ്ട കാലം, അതിന്റെ മൂന്നിരട്ടിയാണ്, ഒരു പ്ലുതസ്വരം
ഉച്ചരിക്കാൻ വേണ്ട കാലം.

അണ്യ മുതലുള്ള കാലത്തിന്റെ അളവിനെ ഇങ്ങിനെയാണ് പ്രാജ്ഞർ
(അതിനെക്കുറിച്ചറിയുന്നവർ) പറയുന്നത്.

മനോവസ്ഥമണ്യഃ വിന്യാഭാഗവസ്ഥദിരാണവഃ
ത്രിരാണവന്തു ജിഹ്വാഗ്രേ നിസ്യതോ മാത്രികസ്കൃതാഃ 35

ഒരു മാത്ര കാലയളവുള്ള ഒരു പ്രസാ സ്വരം നാലു ഘട്ടങ്ങളായാണ്
ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത്. ആദ്യത്തെ അണ്യ മാത്ര കൊണ്ട് മനസ്സ്

പറയാനുള്ള ഇച്ഛയോടെ പ്രവർത്തിക്കുന്നു. അടുത്ത അണുമാത്ര കൊണ്ട് അത് പറയനുഭവശീലിച്ച ശബ്ദമായി പരിണമിക്കുന്നു. അടുത്ത അണു മാത്ര കൊണ്ട് അത് നാക്കിന്റെ തുമ്പത്ത് എത്തുന്നു. അടുത്ത അണു മാത്ര കൊണ്ട് ആ ശബ്ദം പുറത്തേക്ക് നിർഗമിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ ഒരു മാത്ര കൊണ്ട് ആ ശബ്ദം ഉണ്ടാകുന്നു.

സ്വസ്ഥ നരേ സുഖാസീനേ യാവത് സ്ലന്ദതി ലോചനം

താവന്മാത്രം വിജാനീയാദിഹകാലഃ സ പഞ്ചസു 36 [കൗണ്ഡിന്യ ശീക്ഷാ (മൈസൂർ) 77]

സ്വസ്ഥമായും സുഖമായിരിക്കുന്ന ഒരാളുടെ കണ്ണിമയ്ക്കുന്ന നേരമാണ് ഒരു മാത്ര.

സമദോഷ സമാഗ്നിശ്ച സമധാതുമലക്രിയഃ

പ്രസന്നാന്തേന്ദ്രിയമനാഃ സ്വസ്ഥ ഇത്യഭിധീയതേ (സുശ്രുത സംഹിത സു. 15-41)

സ പഞ്ചസു- കണ്ണിമയ്ക്കുമ്പോൾ പഞ്ചഭൂതാത്മകമായ ലോകം എങ്ങിനെ ഇല്ലാതായി വീണ്ടും ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്നുവോ അതുപോലെ ശബ്ദം ഉണ്ടായി ഒടുങ്ങുന്നു

നാമം-രൂപം

അങ്ഗുലിസ്തോടനം യാവത്താവന്നിത്യം പരേ വിദുഃ

ഹ്രസ്വദീർഘപ്ലുതാഖ്യാനാമമചാം മാത്രാ വിഗൃഹ്യതേ 37

മറ്റുള്ളവർ (പരേ) വിരൽ ഞൊടിക്കുന്ന സമയമാണ് ഒരു മാത്ര എന്നറിയുന്നു

ഹ്രസ്വം, ദീർഘം, പ്ലുതം എന്ന് എല്ലാ സ്വരങ്ങൾക്കും മാത്രയാണ് കാലയളവ്.

ചാഷകാകമായുരാണാം രണിതാനി നിദർശനം 38

ചാഷം (കാട്ടു കാക്ക), കാകം(കാക്ക), മയൂരം(മയിൽ) എന്നീ പക്ഷികളുടെ കരച്ചിൽ ഈ കാലയളവുകൾക്ക് നിദർശനമാണ്. കാട്ടുകാക്കയുടെ കരച്ചിൽ ഒരു മാത്ര. കാക്കയുടെ കരച്ചിൽ രണ്ട് മാത്ര. മയിലിന്റെ കരച്ചിൽ മൂന്നു മാത്ര.

പാണിനീയ, യാജ്ഞവല്ക്യ, ചാരായണീയ, കൗഹലീയ, മാന്ധൂകീ, ലോമശീ, ആത്രേയ, സർവസമ്മത, കാലനിർണ്ണയ ശീക്ഷകളിലെല്ലാം ഇതേ ഉദാഹരണങ്ങളാണ് കൊടുത്തിട്ടുള്ളത്. ആത്രേയ ശീക്ഷയിൽ കീരിയുടെ കരച്ചിൽ അര മാത്ര കാലയളവിന് ഉദാഹരണമായി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

മാത്രാണാം കാലനിയമാ ഉച്യന്തേ ഹേതുഭിഃ പൃഥക് ബ്രാഹ്മണീ നകുലശ്ചാഷോ വായസശ്ച ശിഖീ ക്രമാത്

ബ്രാഹ്മണീ (ഒരു തരം പല്ലി- അണു മാത്ര) ; നകുല (കീരി- അര മാത്ര)

ചാഷം (കാട്ടുകാക്ക -ഒരു മാത്ര) വായസം (കാക്ക -രണ്ട് മാത്ര)

ശിഖീ (മയിൽ- മൂന്ന് മാത്ര)

സ്വസ്ഥമായും സുഖമായിമിരിക്കുന്ന ഒരാളുടെ കണ്ണിമയ്ക്കുന്ന നേരം =

ഏകദേശം 100 മുതൽ 400 മില്ലി സെക്കന്റ് വരെ

കാട്ടു കാക്കയുടെ കരച്ചിൽ ഏകദേശം - 135 മില്ലി സെക്കന്റ്
കാക്കയുടെ കരച്ചിൽ ഏകദേശം - 270 മില്ലി സെക്കന്റ്
മയിലിന്റെ കരച്ചിൽ ഏകദേശം - 415 മില്ലി സെക്കന്റ്
ഒരു മാത്ര ഏകദേശം ഒരുസെക്കന്റിന്റെ ഏഴിലൊന്നു മുതൽ എട്ടിലൊന്നു വരെ യുള്ള സമയമാണ്.

കാലത്തെക്കുറിച്ച് പറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു ഇനി സ്വരത്തെക്കുറിച്ച് പറയുന്നു.

അനുദാത്ത ഉദാത്തശ്ച സ്വരിത പ്രചയൗ തഥാ
ഏകശ്രുതിശ്ച പഞ്ചൈതേ സ്വരാ വർണസമാശ്രയാഃ 39

അനുദാത്തം, ഉദാത്തം, സ്വരിതം, പ്രചയം, ഏകശ്രുതി എന്നീ അഞ്ച് സ്വരങ്ങളാണ് ശബ്ദങ്ങൾക്ക്.

വിവിധസ്വരങ്ങളെക്കുറിച്ച് ശ്ലോകം 39- 43.

ഓരോ സ്വരവും പറയുമ്പോൾ ശരീരത്തിനുണ്ടാകുന്ന പ്രയത്നം ശ്ലോകം 44-45.

സംഹിതയിൽ സ്വരങ്ങളുടെ ക്രമീകരണം ശ്ലോകം 46- 48.

കമ്പ സ്വരം ശ്ലോകം 49-51

ഏഴു തരത്തിലുള്ള സ്വരിതം ശ്ലോകം 52-63

കമ്പം, പ്രചയം, ഏകശ്രുതി ഇവയുടെ ഉച്ചരണം ശ്ലോകം 64-66 .

സ്വരങ്ങളുടെ സംഗീതം, ജാതി, മുതലായവ ശ്ലോകം 67-70 പ്

വാക്കുകളിലെ സ്വരം ശ്ലോകം 71-79

വിവിധ തരം കമ്പ സ്വരങ്ങൾ ശ്ലോകം 80-82

ഉച്ചൈരുദാത്തോ വിജേന്തയോ നീചൈഃ സ്യാദനുദാത്തത

സ്വരിതസ്യ സമാഹാരഃ സ്യാദുദാത്താനുദാത്തയോഃ 40

ഉയർത്തിയാലുദാത്തം. താഴ്ത്തിയാലനുദാത്തം, ഉദാത്തവുമനുദാത്തവും
ചേർന്നാലത് സ്വരിതം

ഉച്ച സ്ഥായിയിലാണ് ഉദാത്ത സ്വരം ഉച്ചരിക്കേണ്ടത്. എഴുതുമ്പോൾ
ഉദാത്തത്തിന് സ്വര ചിഹ്നങ്ങൾ ഇടാറില്ല.

നീച (താഴ്ന്ന) സ്ഥായിയിലാണ് അനുദാത്തം ഉച്ചരിക്കേണ്ടത്. ആദ്യ
പകുതി ഉയർത്തിയും രണ്ടാമത്തെ പകുതി താഴ്ത്തിയും ഉച്ചരിച്ചാൽ
സ്വരിതമായി.

തഥൈവ പ്രചയസ്തേഷാം സമാഹാര ഉദാഹൃതഃ

തതോഽപ്യുച്ചൈസ്തരാമർദ്ധേത്യേവമനവസ്ഥിതഃ 41

അതു പോലെ അവമുന്നിന്റേയും സമാഹാരമാണ് (അനുദാത്തം, ഉദാത്തം,
സ്വരിതം ഇവ മൂന്നും ചേർന്നതാണ്) പ്രചയം

ഉദാത്തത്തേക്കാളും ഉയർത്തിയാണ് സ്വരിതത്തിന്റെ ആദ്യ പകുതി ഉച്ചരിക്കേണ്ടത്.

ഉത്തരേണോത്തരേണൈഷാമുദാത്തം പ്രത്യുദീരിതം

പൂർവപൂർവപ്രയുക്തസ്യ തസ്യ സ്യോദനുദാത്തതാ 42

ഒരു സ്വരിതം കഴിഞ്ഞ് തുടർച്ചയായി വരുന്ന ഒന്നിലധികം അനുദാത്തങ്ങൾ, ഒരുമിച്ച് അനുദാത്തമായി ഉച്ചരിക്കാതെ, ഉദാത്ത സ്വരത്തിൽ ഉച്ചരിക്കുന്നതാണ് പ്രചയം. പദപാഠത്തിൽ ഒരു സ്വരിതം കഴിഞ്ഞ് ഒന്നിലധികം അനുദാത്ത ശബ്ദങ്ങൾ വരാറുണ്ട്. ഇങ്ങിനെ പദപാഠത്തിൽ ഒരു സ്വരിതം കഴിഞ്ഞ് അടുത്ത ഉദാത്തമോ, സ്വരിതമോ വരുന്നതിനു മുമ്പ് അവയ്ക്കിടയിൽ വരുന്ന ഒന്നിലധികം അനുദാത്ത ശബ്ദങ്ങൾ, സംഹിതാ പാഠത്തിൽ അനുദാത്തമായല്ല ഉദാത്തമായാണ് ഉച്ചരിക്കാറുള്ളത്. അങ്ങിനെ പദപാഠത്തിൽ അനുദാത്ത സ്വരമുള്ള ആ ശബ്ദങ്ങളിൽ അവസാനത്തേത്, അതായത് ആ അനുദാത്ത ശബ്ദങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു വരുന്ന ഉദാത്തത്തിനോ, സ്വരിതത്തിനോ തൊട്ടുമുമ്പുള്ള അനുദാത്ത ശബ്ദം മാത്രം അനുദാത്തമായി ഉച്ചരിക്കുന്നു. മറ്റ് അനുദാത്ത ശബ്ദങ്ങളെല്ലാം ഉദാത്തമായി ഉച്ചരിക്കുന്നു. ഇതാണ് പ്രചയം.

സംഹിതാ പാഠം - ഓം ഗുണാനാം ത്വാ ഗുണപതിഗ്ം ഹവാമഹേ കവിം

ഉദാഹരണം- ഓം ഗുണാനാം ത്വാ ഗുണപതി ഹവാമഹേ കവിം...

എന്നതിൽ പ എന്ന സ്വരിതം കഴിഞ്ഞ് വിം എന്ന ഉദാത്തത്തിനു

മുമ്പായി അവയ്ക്കിടയിൽ വരുന്ന ശബ്ദങ്ങളെല്ലാം (തിം, ഹ, വാ, മ, ഹേ, ക) ഉച്ചരിക്കുന്നത് പ്രചയ സ്വരത്തിലാണ്. കാരണം ഇവയെല്ലാം പദപാഠത്തിൽ അനുദാത്തമാണ്. ഇതാണ് പദപാഠം -

പദപാഠം- ഓം | ഗുണാ["]നാം | ത്വാ | (ഗുണ¹പതിം) ഗുണ | പതിം | ഹവാമ
 ഹേ | കവിം |

സംഹിതാപാഠത്തിൽ വിം എന്ന ഉദാത്തത്തിന് തൊട്ടു മുമ്പു വരുന്ന ശബ്ദം ക മാത്രം അനുദാത്തമായും അതിനു മുമ്പുള്ള ശബ്ദങ്ങൾ ഉദാത്തമായും ഉച്ചരിക്കുന്നു.
 മറ്റൊരു ഉദാഹരണം -

പദപാഠം- ഏതി¹ | പൃ¹യാ¹ദ്ധാ¹ | അ¹ഹ്വി¹യാഃ | ദേവ¹ഭാഗ¹മിതി ദേവ-ഭാഗം |

സംഹിതാ പാഠം - ആ¹പൃ¹യാ¹ദ്ധാ¹ഹ്വി¹യാ ദേവഭാഗം

ആ¹പൃ¹യാ¹ദ്ധാ¹ഹ്വി¹യാ ദേവഭാഗം എന്നതിൽ പൃ¹ എന്ന സ്വരിതം

കഴിഞ്ഞ് ഗം എന്ന ഉദാത്തത്തിനു മുമ്പായി അവയ്ക്കിടയിൽ വരുന്ന ശബ്ദങ്ങളെല്ലാം (യ,ദ്ധം, അ, ഏ, യാ, ദേ, വ,ഭാ,) ഉച്ചരിക്കുന്നത് പ്രചയ സ്വരത്തിലാണ്. കാരണം എവയെല്ലാം പദപാഠത്തിൽ അനുദാത്തമാണ്. ഇതാണ് പദപാഠം -

ഏതി | പ്യായദ്ധം | അഏയാഃ | ദേവഭാഗമിതി ദേവ-ഭാഗം |

സംഹിതാപാഠത്തിൽ ഗം എന്ന ഉദാത്തത്തിന് തൊട്ടു മുമ്പു വരുന്ന ശബ്ദം ഭാ മാത്രം അനുദാത്തമായും അതിനു മുമ്പുള്ള ശബ്ദങ്ങൾ ഉദാത്തമായും ഉച്ചരിക്കുന്നു. ആപ്യായദ്ധമഏയാ ദേവഭാഗമൂർജ്ജസ്വതീഃ

ഉത്തരോത്തരസംബന്ധ അനുദാത്തതാം

ആപദ്യേതാനുദാത്തസ്തു പൂർവപൂർവോദിതം പ്രതി 43

പ്രചയത്തിലെ ശബ്ദങ്ങളെല്ലാം യഥാർത്ഥത്തിൽ അനുദാത്തങ്ങളാണ്. എന്നാൽ ഉദാത്തത്തിന്/സ്വരിതത്തിനു മുമ്പു വരുന്ന അവസാനത്തെ ശബ്ദം മാത്രം അനുദാത്തമായിത്തന്നെ ഉച്ചരിക്കുന്നു. അതിനു മുമ്പുള്ളതെല്ലാം ഉദാത്തമായി ഉച്ചരിക്കുന്നു.

കണ്ഠാകാശസ്യ സൂക്ഷ്മത്വമങ്ഗാനാന്ദൃശതാ തഥാ

സ്വരസ്യ രഘുഷ്ഠം ഗാത്രസ്യ പ്രസാരസ്തഥാ തഥാ 44

ദന്തസ്യ ദൈർഘ്യമിതി ഷഷ്ടിഗുണാ ഉച്ചൈഷ്ടാകാരകാഃ

ഉദാത്ത സ്വരം ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ എടുക്കുന്ന ബഹു പ്രയത്നം വക്താവിന്റെ ശരീരത്തിൽ ആ ശബ്ദത്തിനാസ്സദമായ അവയവങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കുന്ന വ്യത്യാസങ്ങളാണ് ഇവിടെ പറയുന്നത്.

കണ്ഠാകാശത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മത്വം - മലയാളത്തിൽ വേറെ വാക്കുകളില്ലാത്തതിനാൽ നമുക്ക് കണ്ഠാകാശത്തെ (ലാറിൻക്സ്) സ്വനനാളി എന്നും, സ്വന തന്തുക്കൾ വിന്യസിക്കുന്നതിനനുസരിച്ച് വലുതും ചെറുതുമായ ദ്വാരത്തെ (ഗ്ലോട്ടിസ്) സ്വനദ്വാരം എന്നും പറയാം .

ഉദാത്ത സ്വരം ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ സ്വനനാളിയും സ്വനദ്വാരവും ചെറുതാകുന്നു.

അങ്ഗാനാദൃശ്യതാ - അങ്ഗങ്ങളുടെ ദൃശ്യതാ- വായ്ക്കകത്തെ പേശികൾ വലിഞ്ഞ് മറയ്ക്കുന്നു.

സ്വരസ്യ രൗക്ഷ്യം - സ്വരത്തിന്റെ രൂക്ഷത-

ഗാത്രസ്യ പ്രസാരസ്തംഭതാ - സ്വന തന്തുക്കൾ വലിഞ്ഞ് ഇറുകുന്നു - സ്വനനാളി വലിഞ്ഞ് നീണ്ട് ഇറുകുന്നു -

ദന്തസ്യ ദൈർഘ്യം - പല്ലുകളുടെ ഉയർന്ന സ്ഥിതി. ഇവ ഉദാത്ത സ്വരമുണ്ടാക്കുന്നു

ആപിശലി ശിക്ഷാ 8-20,21,22

യദാ സർവാങ്ഗാനുസാരീ പ്രയത്നസ്തീവോ ഭവതി തദാ ഗാത്രസ്യ നിഗ്രഹഃ കണ്ഠബിലസ്യ

ചാണുത്വം സ്വരസ്യ ച വായോസ്തീവ്രഗതിത്വാദ് രൗക്ഷ്യം ഭവതി

തമുദാത്തമാചക്ഷതേ

പ്രയത്നത്തിലേർപ്പെടുന്ന അംഗങ്ങളുടെ പ്രയത്നം തീവ്രമായി, സ്വന്നാളി ചുരുങ്ങി, സ്വന്നദാരം ചെറുതായി അതിലൂടെ വായു തീവ്രഗതിയായി കടന്നു പോകുമ്പോൾ ശബ്ദത്തിനുണ്ടാകുന്ന രൂക്ഷത എന്നിവ ഉദാത്ത സ്വരമാകുന്നു

യദാ തു മന്ദഃ പ്രയത്നോ ഭവതി തദാ ഗാത്രസ്യ സംസന്നം കണ്ഠബിലസ്യ മഹത്താം

സ്വരസ്യ ച വായോർമന്ദഗതിത്വാത് സ്തിഗ്ധതാ ഭവതി തമനുദാത്തമാചക്ഷതേ

പ്രയത്നത്തിലേർപ്പെടുന്ന അംഗങ്ങളുടെ പ്രയത്നം മന്ദമായി , സ്വന്നാളി വിശ്രമാവസ്ഥയിലായി, സ്വന്നദാരം വലുതായി അതിലൂടെ വായു മന്ദഗതിയായി കടന്നു പോകുമ്പോൾ ശബ്ദത്തിനുണ്ടാകുന്ന സ്തിഗ്ധത എന്നിവ അനുദാത്ത സ്വരമാകുന്നു

ഗാത്രസംശൃതരങ്ഗാനാം ശൈഥില്യം സ്തിഗ്ധതാഭാവൈഃ

കണ്ഠസ്യഹ്രസ്വതാസ്ഥൗല്യംഖസ്യനീചൈഷ്ടകാരകാഃ 45

അനുദാത്ത സ്വരം ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ എടുക്കുന്ന ബഹു പ്രയത്നം വക്താവിന്റെ ശരീരത്തിൽ ആ ശബ്ദത്തിനാസ്സദമായ അവയവങ്ങൾക്കുണ്ടാകുന്ന വ്യത്യാസങ്ങളാണ് ഇവിടെ പറയുന്നത്.

സ്വന്നാളിയുടെ വിശ്രമാവസ്ഥ, വായ്ക്കെക്കത്തെ പേശികളും സ്വന്നതന്തുക്കളും അയയുന്നു.

ശബ്ദത്തിന്റെ മൂലമുപരി, സ്വന്നാളി അയഞ്ഞ് ചെറുതായി സ്വന്നദാരം വലുതാകുന്നു.

ഇവ അനുദാത്ത സ്വരമുണ്ടാകുന്നു

ആപിശലി ശിക്ഷാ 8-21

യദാ തു മന്ദഃ പ്രയത്നോ ഭവതി തദാ ഗാത്രസ്യ സംസന്നം കണ്ഠബിലസ്യ മഹത്താം

സ്വരസ്യ ച വായോർമന്ദഗതിതാത് സ്തിഗ്ധതാ ഭവതി തമനുദാത്തമാചക്ഷതേ

പ്രയത്നത്തിലേർപ്പെടുന്ന അംഗങ്ങളുടെ പ്രയത്നം മന്ദമായി , സ്വന്നാളി വിശ്രമാവസ്ഥയിലായി, സ്വന്നദാരം വലുതായി അതിലൂടെ വായു മന്ദഗതിയായി കടന്നു പോകുമ്പോൾ ശബ്ദത്തിനുണ്ടാകുന്ന സ്തിഗ്ധത എന്നിവ അനുദാത്ത സ്വരമാകുന്നു

ആത്രേയ ശീക്ഷാ 273,274

ഗാത്രദൈർഘ്യം ധ്വനൈർദാർഢ്യം കണ്ഠാകാശാണുതാ തഥാ

തിസ്രോഽവസ്ഥാ ഇമാഃ ശബ്ദമുച്ചൈഃ കുർവന്തി തത്ര തു

സ്വന്നാളി വലിഞ്ഞ് നീണ്ട് ധ്വനി ദൃഢമായി സ്വന്നദാരം ചെറുതായി ഉദാത്തസ്വരമുണ്ടാകുന്നു

ഹ്രസ്വതായാ ച ദെഹസ്യ മൂലമുപരി ച ധ്വനൈശ്ച യാ

മഹത്താകണ്ഠഖണ്ഡൈതാഃ നീചൈഃ കുർവന്തി ശബ്ദകം

സ്വന്നാളി അയഞ്ഞ് ചുരുങ്ങി ധ്വനി മൂലവായി സ്വന്നദാരം വലുതായി അനുദാത്തസ്വരമുണ്ടാകുന്നു

ഇങ്ങിനെ നമുക്ക് ഇച്ഛാനുസരണം ഒരു ശബ്ദത്തെ ഉദാത്തമായോ, അനുദാത്തമായോ ഉച്ചരിക്കാം

ഉച്ചാനാമപി നീചാനാം സംഹിതാ വൃത്തരോത്തരം

ഉച്ചാദുച്ചതരം നീചം നീചാന്നീചതരം പ്രജേത് 46

വേദമന്ത്രങ്ങൾ ഒരോ പദവും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം സന്ധി ചെയ്യാതെ ഉച്ചരിക്കുന്നതിന് പദ പാഠം എന്നു പറയുന്നു. പദങ്ങൾ സന്ധിചെയ്ത് ചേർത്ത് വാക്യങ്ങളാക്കി പറയുന്നതിനെ സമ്ഹിതാ പാഠം എന്ന് പറയുന്നു.

സംഹിതാപാഠത്തിൽ ഉദാത്തവും അനുദാത്തവുമായി ശബ്ദങ്ങൾ ഇടകലർന്ന് വരുന്നു. ഉച്ച സ്ഥായിയിൽ നിന്നും കൂടുതൽ ഉച്ച സ്ഥായിയിലേക്കോ നീച സ്ഥായിയിൽ നിന്നും കൂടുതൽ നീച സ്ഥായിയിലേക്കോ പോകാനാകും.

ദ്രവ്യയോർഭിന്നഗുണയോരന്യോന്യാനുപ്രവിഷ്ടയോഃ

അവിചിന്തപൃഥുർ ഭാവോ യമാന്യോ ഗൃഹ്യതേ ഗുണാഃ 47

അന്യോ വിഷമശ്രുത്യോസ്തഥോദാത്താനുദാത്തയോഃ

സംസർഗരൂപസ്വരിതേ ശ്രുതിരന്യോപലഭ്യതേ 48

ഭിന്നഗുണങ്ങളുള്ള ,വ്യത്യസ്ഥ ഗുണങ്ങളുള്ള രണ്ട് ദ്രവ്യങ്ങൾ, രണ്ട് വസ്തുക്കൾ പരസ്പരം സംയോജിച്ച്, വേർതിരിക്കാനാകാത്തവിധം ഇടകലർന്ന്, ആ സംയോജിച്ച രണ്ട് വസ്തുക്കളിൽ നിന്നും വ്യത്യസ്തമായ ഗുണങ്ങളുള്ള മൂന്നാമതൊരു പുതിയ വസ്തു ഉണ്ടാകുന്നതു പോലെ,

ഉദാത്തവും അനുദാത്തവും ചേർന്നുണ്ടാകുന്ന സ്വരിതം, ഉദാത്തത്തിൽനിന്നും അനുദാത്തത്തിൽനിന്നും വ്യത്യസ്തമായ വൈഭവമെന്നാമതൊരു സ്വരമായി പരിണമിക്കുന്നു.

അണുമാത്രമുപാദായ ശിഷ്ടനിഷ്ഠത്തികേ ചന
തദാ സരാത്ര കംപസ്യാത്തനാമിതി പദേ യഥാ49

നൈവമുച്ചപരത്വേന ശേഷമേകശ്രുതിർഭവേത്

വൃതിരേകേണ നീചസ്യാദിതി തത്ര വ്യവസ്ഥിതിഃ 50

ഏഴു വ്യത്യസ്ത തരം സ്വരിതങ്ങളേക്കുറിച്ച് 52 മുതൽ 63 വരെ ശ്ലോകങ്ങളിൽ പറയുന്നുണ്ട്. ഒരു സ്വാതന്ത്ര്യമായ ഒരു സ്വരിതത്തിൽ നിന്ന് അടുത്ത ഒരു സ്വരിതത്തിലേക്കോ ഉദാത്തത്തിലേക്കോ പോകുമ്പോൾ ആ സ്വരിത ശബ്ദത്തിന് ഒരു പ്രത്യേക രീതിയിലുണ്ടാകുന്ന വ്യതിയാനം, അതിൽ ഉദാത്ത- അനുദാത്തങ്ങൾ ഇടകലരുന്നതും ഉച്ചരിക്കാൻ കൂടുതൽ കാലമെടുക്കുന്നതും, കംപം എന്നറിയപ്പെടുന്നു. തൈത്തിരീയ സംഹിതയിൽ പതിനാലു (?) ദീർഘ കംപങ്ങളും മൂന്നു ഹ്രസ്വ കംപങ്ങളും ഉണ്ട്. സ്വരിതത്തിൽ വരുന്ന ഈ കംപത്തെക്കുറിച്ചാണ് ഈ 49-50 ശ്ലോകങ്ങളിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നത്. സ്വരിതം കഴിഞ്ഞുവരുന്നത് സ്വരിതമാണെങ്കിൽ അതിനെ സ്വരിത കംപം എന്നും, ഉദാത്തമാണെങ്കിൽ ഉദാത്ത കംപം എന്നും പറയുന്നു. തൈത്തിരീയ ശാഖയിൽ ഉദാത്ത കംപമില്ല. തൈത്തിരീയ ആരണ്യകത്തിൽ വരുന്ന ഉദാത്ത കംപം, ആരണ്യകത്തിന്റെ ആദ്യഭാഗം കാഠക ശാഖയിൽ നിന്നുമെടുത്തതു കൊണ്ട് വന്നതാണ്. അച്ചടിച്ച

പുസ്തകങ്ങളിൽ കമ്പം അടയാളപ്പെടുത്തുന്നത്, സ്വരിതത്തിന്റെയും അനുദാത്തത്തിന്റെയും ചിഹ്നങ്ങൾ ചേർത്താണ്. ദീർഘ കമ്പം (3) എന്നും ഹ്രസ്വ കമ്പം (1) എന്നും എ

സ്വരിതത്തിന്റെ അവസാനത്തെ അണുമാത്ര അനുദാത്തമായി ഉച്ചരിക്കണം എന്നത് സ്വരിത കമ്പം വരുമ്പോൾ എപ്പോഴും ശരിയാണ്. എന്നാൽ തെത്തിരിയ ആരണ്യകത്തിൽ (2.6.2) വരുന്ന യത്ര സുഹാർദഃ സുകൃതോ മദന്തേ വിഹായ രോഗം തന്വാ(1)ഗ് സ്വായാം ।

എന്നതിലെ കമ്പം ഉദാത്ത കമ്പമാണ്. സ്വരിത കമ്പമല്ല. അവിടെ സ്വരിതത്തിന്റെ അവസാനത്തെ അണു മാത്ര അനുദാത്തമായല്ല, 'ഏകശ്രുതി' യായിട്ടാണുച്ചരിക്കേണ്ടത്.

ഉച്ചകമ്പേഷു പുടതാ പാരിശേഷേഷു പാടവഃ 51
സ്വരേഷുദാത്തഭാഗസ്യേത്യേവം വിഷയകല്പനാ

ഉദാത്ത കമ്പം വരുമ്പോൾ സ്വരിതത്തിന്റെ അവസാനത്തെ അണുമാത്രയിൽ ഒരു താഴ്വ (പുടത) ഉണ്ടാകുന്നു. ഇങ്ങിനെയാണ് ഉദാത്തകമ്പം ഉച്ചരിക്കുന്നത്

ഏഴു വ്യത്യസ്ത തരം സ്വരിതങ്ങളെക്കുറിച്ച് 52 മുതൽ 63 വരെ
ശ്ലോകങ്ങളിൽ പറയുന്നു
നിത്യഃ ക്ഷൈപ്രോഽഭിനിഹിതസ്തൈരോവൃഞ്ജന ഏവ ച
തിരോവിരാമഃ പ്രശ്ലീഷ്ടഃ പാദവൃത്തശ്ച സപ്തമഃ 52

നിത്യം, ക്ഷൈപ്രം, അഭിനിഹിതം, തൈരോവൃഞ്ജനം, തിരോവിരാമം,
പ്രശ്ലീഷ്ടം, പാദവൃത്തം, എന്നിങ്ങനെ ഏഴു തരം സ്വരിതങ്ങളുണ്ട്.

സ്വര്യതേ യദ്യുകാരേണ വകാരേണാപി വാക്ഷരം 53
സനിത്യസ്യാത് പദസ്യാദാവനാദൗ നിഹതാത്പരഃ
ക ച വീര്യം

യ കാരമോ വ കാരമോ ഉള്ള ഒരു അക്ഷരം (ശബ്ദം) സ്വരിത
മാവുകയും അതിനു തൊട്ടു മുമ്പ് അതേ പദത്തിൽ ഒരു അനുദാത്തം
വരുകയോ അല്ലെങ്കിൽ ഈ സ്വരിതം തന്നെ പദത്തിന്റെ ആദ്യാക്ഷര
മാവുകയോ ചെയ്താൽ ആ സ്വരിതം നിത്യ സ്വരിതമാണ്.

തസ്യ ക¹ സുവർഗോ ലോക¹ ഇത്യാഹവനീയ¹ - തൈ.സം. ഫ.നൃ.ഭ.ഭ -
ഇതിലെ ക സ്വരിതമാണ്, വ് അകാരമുണ്ട്, പദത്തിന്റെ ആദ്യാക്ഷരമാണ്.
അതുകൊണ്ട് അത് നിത്യസ്വരിതമാണ്.

പദപാഠത്തിലും ക സ്വരിതം തന്നെയാണ്. ഇതാണ് പദപാഠം-ഇതി¹ । തസ്യ¹

കു

സ്വമേവ വീര്യമനു -തൈ.സം. ൧.൭.൬.൩ -ഇതിലെ വീര്യം
എന്നതിലെ ര്യം സ്വരിതമാണ്, യ അകാരമുണ്ട്, അതിനുമുമ്പ്
അതേപദത്തിൽ വരുന്ന വീ അനുദാത്തമാണ്. അതുകൊണ്ട് അത്
നിത്യസ്വരിതമാണ്.

പദപാഠത്തിലും ര്യം സ്വരിതം തന്നെയാണ്. ഇതാണ് പദപാഠം - ഏവ ।
വീര്യം । അനീതി ।

സജ്യാവസ്യ നിഷ്ഠാതസ്യ നിവൃത്താവപി നിത്യതാ 54
നാവ്യംപ്രതിഗൃഹ്ണാതി

രണ്ടക്ഷരമുള്ള ഒരു പദത്തിൽ യ കാരമോ വ കാരമോ ഉള്ള ഒരു
അക്ഷരം (ശബ്ദം) സ്വരിത മാവുകയും, അത് സ്വരിതമാകാൻ പ്രത്യേകിച്ച്
(സന്ധി നിയമങ്ങളോ മറ്റോ) കാരണങ്ങളൊന്നുമില്ലതിരിക്കുകയും
അതേ പദത്തിലെ മറ്റേ അക്ഷരം ഉദാത്തമാവുകയും, ചെയ്താൽ ആ
സ്വരിതം നിത്യ സ്വരിതമാണ്.

നാഽഽവ്യം പ്രതി ഗൃഹ്ണാത്യാത്മനോ വാ തൈ. സം. ൨.൨.൬.

ന । ആവ്യം । പ്രതീതി । ഗൃഹ്ണാതി । ആത്മനഃ । വൈ ।

വേദ മന്ത്രങ്ങളിൽ വരുന്ന പദങ്ങളെ പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം പദങ്ങളായി സന്ധിചെയ്താതെ ചൊല്ലുന്നതിനെ പദപാഠമെന്നും, പദങ്ങളെ ചേർത്ത് വാക്യങ്ങളായി ചൊല്ലുന്നതിനെ സംഹിതാപാഠമെന്നും പറയുന്നു. സംഹിതയായി പറയുമ്പോൾ പദങ്ങളെ സന്ധിനിയമങ്ങളനുസരിച്ച് സന്ധിചെയ്താണ് ചൊല്ലുന്നത്. രണ്ട് പദങ്ങളെ സന്ധിചെയ്ത് ചേർക്കുമ്പോൾ ആദ്യപദത്തിന്റെ അവസാന ശബ്ദത്തിലും രണ്ടാമത്തെ പദത്തിന്റെ ആദ്യ ശബ്ദത്തിലും സന്ധി നിയമങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് മാറ്റങ്ങളുണ്ടാകുന്നു. ചില ശബ്ദങ്ങൾ പുതുതായി ആഗമിക്കുകയോ, ലോപിച്ച് ഇല്ലാതാവുകയോ, ഒന്നിനു പകരം മറ്റൊരു ശബ്ദം ആദേശമായി വരികയോ, ചില ശബ്ദങ്ങൾ ഇരട്ടിക്കുകയോ ഒക്കെ ചെയ്യാറുണ്ട്. പലപ്പോഴും അ ശബ്ദങ്ങളുടെ സ്വരങ്ങൾക്കും വ്യത്യാസം വരാറുണ്ട്. ഉദാഹരണത്തിന്, ഒരു ഉദാത്ത സ്വരമുള്ള ഇ-വർണ്ണത്തിലോ ഉ-വർണ്ണത്തിലോ അവസാനിക്കുന്ന പദവും ഒരു അനുദാത്ത സ്വരമുള്ള ഇ- വർണ്ണമോ ഉ-വർണ്ണമോ അല്ലാത്ത ഒരു സ്വരത്തിൽ തുടങ്ങുന്ന പദവും ചേരുമ്പോൾ ഇ, ഉ ശബ്ദങ്ങൾക്കു പകരം യഥാക്രമം യ, വ എന്ന ശബ്ദങ്ങൾ ആദേശമായി വരികയും ആ അക്ഷരം സംഹിതാപാഠത്തിൽ സ്വരിതമാവുകയും ചെയ്യും. അതായത് സംഹിതാ പാഠത്തിൽ സ്വരിതമുണ്ടെങ്കിലും പദപാഠത്തിലില്ല. അത് നിത്യസ്വരിതമല്ല.

സംഹിതാപാഠം - ദ്യാവാ¹പൃഥ്വിവ്യോ²ർവന്തരിക്ഷം തൈ. സം. ൧.൧.൪.൨

പദപാഠം - ദ്യാവാ¹പൃഥ്വിവ്യോരിതി¹ ദ്യാവാ² - പൃഥ്വിവ്യോഃ² | ഉരു | അന്തരിക്ഷം¹

ഇതിലെ ഉർവന്തരിക്ഷം എന്നതിലെ ർവ സ്വരിതമാണ്, വ കാരമുണ്ട്,

അതിനുമുമ്പ് അതേപദത്തിൽ വരുന്ന ഉ അനുദാത്തമാണ്. എന്നാലും അത് നിത്യസ്വരിതമല്ല. കാരണം പദപാഠത്തിൽ, സ്വരിതമില്ല, വകാരവുമില്ല. ആ സ്വരിതവും വകാരവും സന്ധിനിയമങ്ങൾ കൊണ്ടുണ്ടാകുന്നതാണ്. ആ ശബ്ദത്തിന് സഹജമായുള്ള സ്വരമല്ല. അതുകൊണ്ട് നിത്യസ്വരിതമല്ല.

നിത്യ സ്വരിതം എന്നത് ആ ശബ്ദത്തിന് സഹജമായുള്ള സ്വരമാണ്. അത് സന്ധിനിയമങ്ങൾ കൊണ്ടോ മറ്റോ വന്നു ചേരുന്നതല്ല.

ഇവർണ്ണാകാരയോര്യത്വേ വത്വേ വാ ക്ഷൈവ ഉച്ചയോഃ

ഊത്യശ്യാമദിക്ഷ്യധ്നുവന്തി

ഉദാത്ത സ്വരമുള്ള ഇ/ഈ കാരമോ ഉ/ഊ കാരമോ, യ കാരമോ വകാരമോ ആയി മാറുമ്പോൾ ഉണ്ടായി വരുന്ന സ്വരിതമാണ് ക്ഷൈവ സ്വരിതം

ഉദാഹരണം.

ഊതീ + അശ്യാമ = ഊത്യശ്യാമ

ദിക്ഷു + ഋധ്നുവന്തി =ദിക്ഷ്യധ്നുവന്തി

യണാദേശം[മധ്യമാദേശം]

ഇ/ഈ, ഉ/ഊ, എന്നീ ശബ്ദങ്ങൾക്കു ശേഷം സവർണ്ണമല്ലാത്ത സ്വരം വന്നാൽ, ഇ/ഈ, ഉ/ഊ, ഇല്ലാതായി അതിന്റെ സ്ഥാനത്ത് യഥാക്രമം

/യ/, /വ/, ആദേശമായിവരുന്നു. (പാണിനീയം- "ഇകോയണചി" എന്ന സൂത്രം). ഉദാഹരണം - ഇ വർണത്തിന് - പ്രകൃതി + അതീത = പ്രകൃത്യതീത; അതി + അല്പം = അത്യല്പം; ഇതി + ആദി = ഇത്യാദി; പ്രതി + ഏകം = പ്രത്യേകം

ഉദാഹരണം - ഉ വർണത്തിന് - സു + ആഗതം = സ്വാഗതം; അണു + ആയുധം = അണായുധം

ഇങ്ങിനെ സന്ധിചെയ്യുന്ന രണ്ട് ശബ്ദങ്ങളിൽ ഇല്ലാതാകുന്ന ആദ്യത്തെ ശബ്ദം (ഇ/ഉ) ഉദാത്തവും, രണ്ടാമത്തെ ശബ്ദം അനുദാത്തവും ആയാൽ ആദേശമായി വരുന്ന യ/വ സ്വരിതമാകും. ഈ സ്വരിതം കൈപ്ര സ്വരിതമാണ്.

ഉദാഹരണം. പ്രയതി + അധരേ = പ്രയത്യധരേ; നു+ഏവ = നേവ

ഏകാര-ഓകാരങ്ങൾക്കു ശേഷം വരുന്ന പദാദിയായ അകാരം സന്ധിയിൽ ലോപിക്കുന്നു. ലോപം സൂചിപ്പിക്കാൻ പ്രശ്ലേഷചിഹ്നം s ചേർക്കാ

അകാരാദേശ ഓകാര ഏകാരോ സ്വരിതഃ കൃതഃ 55

നീചലുപ്ലോഽന്തരാകാരഃ പ്രോക്താഽഭിനിഹതോ ബുധൈഃ
സോഽബ്രവീത്

പദാന്തത്തിലെ ഏകാര-ഓകാരങ്ങൾക്കു ശേഷം വരുന്ന പദാദിയായ അകാരം സന്ധിയിൽ ലോപിക്കുന്നു. ലോപം സൂചിപ്പിക്കാൻ പ്രശ്ലേഷചിഹ്നം s ചേർക്കാറുണ്ട്. വാസ്തവത്തിൽ പരമായ സ്വരത്തിന്

ലോപമാണിവിടെ സംഭവിക്കുന്നതെങ്കിലും സംസ്കൃതവൈയാകരണന്മാർ ആദേശമാണ് - പൂർവ്വപരങ്ങൾക്ക് പൂർവ്വരൂപം ഏകാദേശം - വിധിച്ചുകാണുന്നത്.

അതു പോലെ, പദാന്തത്തിലെ വിസർഗ്ഗം (ഃ) / അസ്, എന്നിവക്കു ശേഷം പദാദിയായി അകാരം വന്നാൽ , ഃ/ അസ് ഇവക്കുപകരം ഓ വരികയും അ കാരം സന്ധിയിൽ ലോപിക്കുകയും ചെയ്യും

സ്വപ്ലേ + അപി = സ്വപ്ലേപി (സ്വപ്ലേഽപി)

സോ + അഹം = സോഹം (സോഽഹം)

(സഃ + അഹം) = സോ + അഹം

പത്മനാഭോ + അമരപ്രഭുഃ = പത്മനാഭോമരപ്രഭുഃ (പത്മനാഭോഽമരപ്രഭുഃ)

പദ്മനാഭഃ + അമരപ്രഭുഃ

.

ഇവിടെ പദാന്തത്തിലുള്ള ഏ/ഓ/വിസർഗ്ഗം(ഃ)/ അസ്/ എന്നിവ ഉദാത്തമായും പദാദിയിൽ ലോപിക്കുന്ന അ കാരം അനുദാത്തവും ആയാൽ ഏ/ഓ സ്വരിതമാകും. ഇങ്ങിനെ ഉണ്ടാകുന്ന സ്വരിതമാണ് അഭിനിഹിത സ്വരിതം

സഃ + അബ്രവീത് = സോബ്രവീത്¹ തൈ. സം. ഹ.മ.ഹ.മ

ഉദാത്താദുത്തരസ്വാരസ്തൈരോവ്യഞ്ജനമുച്യതേ 56-1

ഉദാത്തം കഴിഞ്ഞു വരുന്ന സ്വരിതം തൈരോവ്യഞ്ജന സ്വരിതം

എന്നറിയപ്പെടുന്നു.

ഇതാണ് സംഹിതയിൽ ഏറ്റവും അധികം സധാരണമായി കാണപ്പെടുന്ന സ്വരിതം. ഒരു സ്വരിതം തെരോവൃഞ്ജന സ്വരിത മകണമെങ്കിൽ 1. ആ സ്വരിതത്തിനു മുമ്പ് അതേ പദത്തിൽത്തന്നെ ഒരു ഉദാത്തമുണ്ടായിരിക്കണം. 2. ആ ഉദാത്തത്തിനും സ്വരിതത്തിനും ഇടയ്ക്ക് ഒരു വൃഞ്ജനമോ വൃഞ്ജനക്കൂട്ടക്ഷരമോ ഉണ്ടായിരിക്കണം മുൻ ശ്ലോകത്തിൽ പറഞ്ഞ കൈച്ചപ്ര, അഭിനിഹിത സ്വരിതങ്ങളിൽ ഒരു ഉദാത്തവും, അതു കഴിഞ്ഞു വരുന്ന അനുദാത്തവും സന്ധിയിൽ ഒരു സ്വരിത ശബ്ദമായി മാറുന്നതാണ് കണ്ടത്. എന്നാൽ ഇവിടെ ഒരു ഉദാത്തം കഴിഞ്ഞു വരുന്ന സ്വരിതമാണ് പറയുന്നത്. സംഹിതയിലെ ബഹുഭൂരിപക്ഷം സ്വരിതങ്ങളും തെരോവൃഞ്ജന സ്വരിതങ്ങളാണ്.

അവഗ്രഹാത്പരം യത്ര സ്വരിതം സ്യാദനന്തരം 56-2

പ്രജാതൈ

സംഹിതയിൽ രണ്ട് പദങ്ങൾ ചേർന്ന സമസ്തപദങ്ങൾ വരുന്നത് പദപാഠത്തിൽ രണ്ടായി പിരിച്ച് കാണിക്കാറുണ്ട്.

ഉപായവ ഇത്യുപ - ആയവഃ | ദേവഭാഗമിതി ദേവ-ഭാഗം |

പുരോഹിതം - പുരഃ - ഹിതം | അവഗ്രഹം എന്ന വാക്കിന്റെ ഉപയോഗം വിശദീകരിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

പദപാഠത്തിൽ ഇങ്ങിനെ പദങ്ങൾ പിരിയുന്നതിനെയാണ്, ആ പ്രക്രിയയെയാണ്, അവഗ്രഹം എന്നു പറയുന്നത് (.

പിരിയുന്ന പദങ്ങൾക്കിടയ്ക്ക് s എന്ന ചിഹ്നം ഉപയോഗിച്ചെഴുതാറുണ്ട്. ഈ ചിഹ്നത്തിനേയും അവഗ്രഹം എന്നു പറയാറുണ്ട്. എന്നാൽ ഈ ചിഹ്നം ഇപ്പോൾ ലോപിക്കുന്ന അ-കാരത്തിനു മാത്രമാണ് ഉപയോഗിക്കുന്നത്. ഈ അർത്ഥത്തിലല്ല ഈ ശീക്ഷയിൽ അവഗ്രഹം എന്ന വാക്കുപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത്.

തൈത്തിരീയ പ്രാതിശാഖ്യത്തിൽ, പദപാഠത്തിൽ ഇങ്ങിനെ പദങ്ങൾ പിരിയുമ്പോൾ അതിലെ ആദ്യപദത്തെയാണ് അവഗ്രഹം എന്നു പറയുന്നത് (തസ്യ പൂർവപദമവഗ്രഹഃ | - തൈ. പ്രാ. 1-49.)

പിരിയുന്ന പദങ്ങൾ പറയുമ്പോൾ അവക്കിടയ്ക്ക് ഒരു വിരാമമുണ്ട്. ഈ വിരാമം ഒരു മാത്രയാണെന്ന് വജ്രസേനയി പ്രാതിശാഖ്യതിൽ പറയുന്നു (വാ. പ്രാ. 5.1 - സമാസേ അവഗ്രഹോ ഹ്രസ്വ സമ കാലഃ | - വ്യാഖ്യാനം- അവഗ്രഹോ നാമ ദായോഃ പദയോഃ പൃഥ്വീകരണം | സ ച ഹ്രസ്വാക്ഷര സമകാലോ ഭവതി |) തൈത്തിരീയ പ്രാതിശാഖ്യത്തിൽ പദവിരാമം രണ്ട് മാത്രയാണെന്നും പറയുന്നുണ്ട് (തൈ.പ്രാ. 22-13)

ഇതിലെ ആദ്യ പദത്തിലെ അവസാനത്തെ ശബ്ദം ഉദാത്തവും രണ്ടാമത്തെ പദത്തിലെ ആദ്യശബ്ദം സ്വരിതവും ആയാൽ ആ സ്വരിതം തിരോവിരാമ സ്വരിതം എന്നറിയപ്പെടുന്നു.

പ്രജാത്യാ ഇതി പ്ര - ജാതൈ തൈ. സം . ന.ഭേ.മ.

തിരോവിരാമ സ്വരിതം സമസ്ത പദങ്ങളിൽ മാത്രമേ കാണുകയുള്ളൂ.

തസ്യ പ്രതിനിഹതത്വം കേചിദിച്ചന്തി സൂരയഃ 57

യാജ്ഞ്യ വൈനം

ചില പണ്ഡിതർ ഇതിനെ പ്രതിനിഹത സ്വരിതമായി കരുതുന്നു

യാജ്ഞ്യവൈനം - യാജ്ഞാ" | ഏതി | ഏവ | ഏനം (തൈ. സം.
പ.ന.ഭ.ന)

തിരോവിരാമ - പ്രതിഹത- പ്രതിനിഹത സ്വരിതങ്ങളെക്കുറിച്ച്
അനുപതാം ശ്ലോകത്തിൽ വിശദീകരിക്കുന്നുണ്ട്.

ഇവ മൂന്നിനും പൊതുവായ ചില പ്രത്യേകതകൾ ഇവയാണ്.

രണ്ട് പദങ്ങളിൽ ആദ്യപദത്തിലെ അവസാനത്തെ ശബ്ദം ഉദാത്തമാണ്.

സംഹിതയിൽ സ്വരിതമാകുന്ന ശബ്ദം പദപാഠത്തിൽ
അനുദാത്തമായിരിക്കും

ഇവ ഒരു സമസ്തപദത്തിലെ രണ്ട് പദങ്ങളും അവയ്ക്കിടയിൽ ഒരു
വിരാമവും ഉണ്ടെങ്കിൽ അത് തിരോവിരാമം

സമസ്തപദമല്ലാത്ത രണ്ട് പദങ്ങളാണെങ്കിൽ, സ്വരിതമാകുന്നത്
രണ്ടാമത്തെ പദത്തിലെ ആദ്യ അക്ഷരമാണെങ്കിൽ അത് പ്രതിഹത
സ്വരിതം

സമസ്തപദമല്ലാത്ത രണ്ട് പദങ്ങളാണെങ്കിൽ, സ്വരിതമാകുന്നത്
രണ്ടാമത്തെ പദത്തിലെ രണ്ടാമത്തെ അക്ഷരമാണെങ്കിൽ അത്
പ്രതിനിഹത സ്വരിതം

യസ്തു സ്വരിത ഊദാഭേ പ്രശ്ലിഷ്ടസ്തു ഉദാഹൃതഃ

മാസുത്തിഷ്ഠന്

ഹ്രസ്വ ഉ കാരത്തിൽ അവസാനിക്കുന്ന ഒരു പദം ഹ്രസ്വ ഉ കാരത്തിൽ
തുടങ്ങുന്ന ഒരു പദവുമായി സന്ധി ചെയ്യുമ്പോൾ രണ്ട് ഹ്രസ്വ ഉ

കാരങ്ങൾ ചേർന്ന് ഒരു ദീർഘ ഊ കാരമായി മാറുന്നു. ഇതിൽ ആദ്യത്തെ ഹ്രസ്വ ഉകാരം ഉദാത്തവും രണ്ടാമത്തെ ഉ കാരം അനുദാത്തവും ആണെങ്കിൽ ആ ദീർഘ ഊകാരം സ്വരിതമാകും. ഇതാണ് പ്രശ്ലിഷ്ട സ്വരിതം. ഇതിന് ഊഭാവം എന്നും പറയും

മാസ്മുത്തിഷ്ടന് - മാസു | ഉത്തിഷ്ടന്നിത്യുത് - തിഷ്ടന് തൈ.സം

ഉ.ഭ.പ.പ.

ദിക്ഷുപാദധത - ദിക്ഷു | ഉപേതി | അദധത | തൈ.സം ഭ.ഭ.ഭ.ർ

സ്മുദ്ഗാതാ - സു - ഉദ്ഗാതാ | തൈ.സം ഉ.പ.വൃ.പ.

തൈത്തിരീയ ശാഖയിൽ ഉ കാരം ചേർന്ന് മാത്രമേ പ്രശ്ലിഷ്ട സ്വരിതമുണ്ടാകുന്നുള്ളൂ. എന്നാൽ മറ്റു വേദ ശാഖകളിൽ ഇ കാരം ചേർന്നും പ്രശ്ലിഷ്ട സ്വരിതമുണ്ടാകാറുണ്ട്.

വിവൃതൗ പദയോ സ്വാരഃ പാദവൃത്തഃ പ്രകീർത്തിതഃ 58

അടുത്തടുത്തു വരുന്ന രണ്ട് സ്വരാക്ഷരങ്ങൾ സന്ധി ചെയ്താതെ നിൽക്കുമ്പോൾ അവയ്ക്കിടയിൽ ഒരു വിവൃത്തി അല്ലെങ്കിൽ പദവൃത്തി ഉണ്ടാകുന്നു. സന്ധി ചെയ്താതെ നിൽക്കുന്ന സ്വരാക്ഷരങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് എട്ടു വിധം വിവൃത്തികളെക്കുറിച്ച് മറ്റു ശീക്ഷകളിൽ പരാമർശിക്കുന്നുണ്ട്. വിവൃത്തി വരുന്ന സ്ഥലങ്ങളിൽ ഒരു വിരാമവും ഉണ്ട്. സന്ധി ചെയ്താതെ നിൽക്കുന്ന സ്വരാക്ഷരങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് ആ വിരാമം അര മാത്ര, ഒരു മാത്ര, എന്നിങ്ങനെ വ്യത്യാസപ്പെടും.

ഈ വിവൃത്തിയിൽ വരുന്ന സ്വരിതമാണ് പാദവൃത്ത സ്വരിതം.

സ്വരത്തിലവസാനിക്കുന്ന പദത്തിനും ഒരു സ്വരത്തിൽ തുടങ്ങുന്ന അടുത്ത പദത്തിനും ഇടയിലുണ്ടാകുന്നതുപോലെ, ഒരു പദത്തിനകത്ത് സന്ധി ചെയ്യാതെ നിൽക്കുന്ന സ്വരാക്ഷരങ്ങൾക്കിടയിലും വിവൃത്തിയുണ്ട്. സർവസമ്മത ശീക്ഷയിൽ ഇങ്ങിനെ ഒരു പദത്തിനകത്തു വരുന്ന വിവൃത്തിയിലും പാദവൃത്ത സ്വരിതമാകാമെന്ന് പറയുന്നു. ആത്രേയ ശീക്ഷ ഒരു പദത്തിനകത്തു തന്നെ വരുന്ന വിവൃത്തിയിലെ സ്വരിതത്തെ യാണ് പാദവൃത്ത സ്വരിതം എന്നു പറയുന്നത്. അതെന്തായാലും സന്ധി ചെയ്യാതെ നിൽക്കുന്ന അടുത്തടുത്തു വരുന്ന രണ്ട് സ്വരങ്ങളിൽ വരുന്ന സ്വരിതമാണ് പാദവൃത്ത സ്വരിതം.

ഉദാഹരണം

സ ഇ¹ധാനോ - സഃ | ഇ¹ധാനഃ രീ.രീ.രീ.രീ

പ്രസോ അ¹ഗ്നേ - പ്രേതി¹ | സഃ | അ¹ഗ്നേ | ന.ഹ.ഹ.ഹ.ഹ

പ്ര¹ളഗ്മുക്¹മവ്യ¹മയമ് രീ.രീ.ഹ.ഹ.

തിരോവിരാമം തം വിദ്യാദുദാത്തോ യദ്യവഗ്രഹഃ

യഃ പദാദ്ധ്യയനേ നീചഃ സ്വര്യതേ സംഹിതാ വിധൗ 59

തിരോവിരാമമാഹുസ്തം കേചിത്പ്രാതിഹതം പരേ

ഇഷേ ത്വാ

(പദപാഠത്തിൽ രണ്ടായി പിരിച്ച് പറയുന്ന പദങ്ങൾക്കിടയ്ക്ക് ഒരു

വിരാമമുണ്ട്. ഇതിലെ ആദ്യ അവഗ്രഹ പദത്തിലെ അവസാനത്തെ ശബ്ദം ഉദാത്തവും രണ്ടാമത്തെ പദത്തിലെ ആദ്യശബ്ദം സ്വരിതവും ആയാൽ ആ സ്വരിതം തിരോവിരാമ സ്വരിതം എന്നറിയപ്പെടുന്നു) . പദ പാഠത്തിൽ അനുദാത്തമായ അക്ഷരമാണ് സംഹിതയിൽ തിരോവിരാമ സ്വരിതമാകുന്നത്. തൈത്തിരീയ പ്രാതിശാഖ്യത്തിലും, വ്യാസ - പാരി - ആത്രേയ ശീക്ഷ കളിലും ഈ തിരോവിരാമ സ്വരിതത്തെത്തന്നെയാണ് പ്രതിഹത സ്വരിതം എന്നു പറയുന്നത്.തൈത്തിരീയ പദപാഠത്തിൽ ഈ പദങ്ങളെ ഒരു സമസ്ത പദത്തെ അവഗ്രഹം ചെയ്ത് രണ്ട് പദങ്ങളായല്ല, മറിച്ച് രണ്ട് പ്രത്യേക പദങ്ങളായാണ് പറയുന്നത്. അതിനാൽ അവഗ്രഹം കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന വിരാമമില്ല. അതുകൊണ്ട് തിരോവിരാമം എന്നല്ല ആ സ്വരിതത്തിനെ തൈത്തിരീയ ശാഖയിൽ പറയുന്നത്. പ്രതിഹത സ്വരിതം എന്നാണ്. അതുകൊണ്ട് പ്രതിഹത സ്വരിതത്തിന്റെ ലക്ഷണം പറയുമ്പോൾ അവഗ്രഹപദത്തിലെ അവസാനത്തെ ശബ്ദം ഉദാത്തമാണെന്നു പറയാതെ മുൻ പദത്തിലെ അവസാനത്തെ ശബ്ദം ഉദാത്തമാണെന്ന് അടുത്ത ശ്ലോകത്തിൽ പറയുന്നു.

സ്വരിതസ്യ പദാന്തസ്യ സന്ധാനേ യദുദാത്തതാ 60-1

മുൻ പദത്തിലെ അവസാനത്തെ ശബ്ദവുമായുള്ള സന്ധി കൊണ്ട് സ്വരിതമുണ്ടാകുമ്പോൾ മുൻപദത്തിലെ ആ അവസാന ശബ്ദം ഉദാത്തമായിരിക്കും.

സപ്തസ്വാരാനതിക്രമ്യ സ്വരിതോ വർത്തതേ ക്വാചിത് 60-2

ഏഴു വിധം സ്വരിതങ്ങളെക്കുറിച്ച് പറഞ്ഞിട്ട് ഇനി ഉച്ചാരണത്തിൽ ഈ

ഏഴു സ്വരിതങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസത്തെക്കുറിച്ച് പറയുന്നു.

1. നിത്യ (ജാത്യ) സ്വരിതം
2. ക്ഷൈപ്ര സ്വരിതം
3. അഭിനിഹിത സ്വരിതം
4. തൈരോവുണ്ണന സ്വരിതം
5. തിരോ (തൈരോ) വിരാമ സ്വരിതം. / പ്രതിഹത സ്വരിതം
6. പ്രശ്ലിഷ്ട (ഊഭാവ) സ്വരിതം
7. പാദവൃത്ത സ്വരിതം

ഇവയിൽ നിത്യ (ജാത്യ) സ്വരിതം, ക്ഷൈപ്ര സ്വരിതം, അഭിനിഹിത സ്വരിതം, പ്രശ്ലിഷ്ട (ഊഭാവ) സ്വരിതം എന്നിവയിൽ നിത്യ സ്വരിതം സ്വരിതമാകുന്നതിന് പ്രത്യേകിച്ച് കാരണമൊന്നുമില്ല. അത് പദപാഠത്തിലും സ്വരിതം തന്നെയായിരിക്കും. ക്ഷൈപ്രം, അഭിനിഹിതം, പ്രശ്ലിഷ്ടം എന്നീ മൂന്നും സന്ധിയിൽ ഒരു ശബ്ദം ലോപിക്കുമ്പോൾ ഒരു ഉദാത്ത ശബ്ദവും അതു കഴിഞ്ഞു വരുന്ന അനുദാത്ത ശബ്ദവും ചേർന്ന് സ്വരിതമാകുന്നതാണ്. ഇവ നാലും മറ്റു ശബ്ദങ്ങളുടെ സ്വരത്തെ ആശ്രയിച്ചല്ല സ്വരിതമാകുന്നത്.

ഉദാത്ത സ്വരമുള്ള ഇ/ഈ കാരമോ ഉ/ഊ കാരമോ, യ കാരമോ വ കാരമോ ആയി മാറുമ്പോൾ ഉണ്ടായി വരുന്ന സ്വരിതമാണ് ക്ഷൈപ്ര സ്വരിതം

ഉദാത്തമായി, പദാന്തത്തിലുള്ള ഏ/ഓ/വിസർഗ്ഗം(ഃ)/ അസ്/ എന്നിവയോട് പദാദിയിലെ അനുദാത്ത അ കാരം ചേരുമ്പോൾ അകാരം ലോപിച്ച് ആദേശമായി വരുന്ന ഏ/ഓ സ്വരിതമാകുന്നതാണ് അഭിനിഹിത സ്വരിതം .

ഉദാത്തമായ ഹ്രസ്വ ഉ കാരവും അടുത്തു വരുന്ന അനുദാത്തമായ ഹ്രസ്വ ഉ കാരവും സന്ധിയിൽ ചേർന്ന് സ്വരിതമായ ദീർഘ ഈ കാരമാകുന്നതാണ് പ്രശ്ലിഷ്ട സ്വരിതം. ക്ഷേപ്ര സ്വരിതം, അഭിനിഹിത സ്വരിതം, പ്രശ്ലിഷ്ട (ഊഭാവ) സ്വരിതം ഇവ മൂന്നും സന്ധിയിൽ സ്വരിതമാകുന്നതാണ്.

തൈരോവൃത്തം, തൈരോ(തിരൊ)വിരാമം (പ്രതിഹതം), പാദവൃത്തം എന്നീ മൂന്നു സ്വരിതങ്ങളും അതിനു മുമ്പുള്ള അക്ഷരം ഉദാത്തമായാൽ മാത്രം സ്വരിതമാകുന്നവയാണ്. ഇവ മൂന്നിലും സന്ധിയില്ല.

മുമ്പുവരുന്ന ഉദാത്ത അക്ഷരം അതേ പദത്തിലാണെങ്കിൽ, അവയ്ക്കിടയിൽ ഒരു വൃഞ്ജനം ഉണ്ടെങ്കിൽ അത് തൈരോവൃത്തം. വൃഞ്ജനമില്ലെങ്കിൽ, ഒരേപദത്തിനകത്തു വരുന്ന വിവൃത്തിയിൽ അത് പാദവൃത്ത സ്വരിതം.

മുമ്പുവരുന്ന ഉദാത്ത അക്ഷരം അതേ പദത്തിലല്ലാതെ മുൻപദത്തിലാണെങ്കിൽ, ആ പദം സമസ്തപദത്തിന്റെ അവഗ്രഹ പദത്തിലാണെങ്കിൽ തിരോവിരാമം, വ്യത്യസ്തമായ മുൻ പദത്തിലാണെങ്കിൽ പ്രതിഹതം, വിവൃത്തിയിലാണെങ്കിൽ പാദവൃത്ത സ്വരിതം. സംഹിതയിൽ സ്വരിതമാകുന്ന അക്ഷരം പദപാഠത്തിൽ അനുദാത്തമായിരിക്കും.

അല്പവായുസ്തു തസ്യ സ്യാത്പാദവൃത്ത ഇതി സ്മൃതഃ 61

ഈ ഏഴു വിധം സ്വരിതങ്ങളും ഒരേ പോലെയല്ല ഉച്ചരിക്കേണ്ടത്. അവയ്ക്കു വേണ്ടിവരുന്ന പ്രയത്നത്തിന് വ്യത്യാസമുണ്ട്. പാദവൃത്ത സ്വരിതം അല്പവായു എന്ന് അറിയപ്പെടുന്നു.

"സ്കൂതഃ" എന്നു പറയുന്നതുകൊണ്ട് ഇത് പരമ്പരാഗതമായി അനുവർത്തിച്ചു വരുന്ന നിയമാണെന്നും മറ്റു ശീക്ഷകളിൽ ഇങ്ങിനെ പരാമർശിക്കുന്നുണ്ടെന്നും അർത്ഥമുണ്ട്.

പ്രയുജ്യേ ത്യാഹുഃ

ദാൗ മാസൗ

ഇത് രണ്ടും അപൂർണ്ണമായ വരികളാണ്

വ്യാഖ്യാതാക്കൾ പറയുന്ന അർത്ഥം: തൈരോവ്യഞ്ജന സ്വരിതവും പാദവൃത്ത സ്വരിതം പോലെ അല്പവായുവാണ്. ഇവ രണ്ടും പൗർണ്ണമിയും അമാവാസിയും പോലെയാണ്.

ഉദാത്തം, അനുദാത്തം തുടങ്ങിയ സ്വരങ്ങൾ പറയുന്നത് സ്വരാക്ഷരങ്ങൾക്കാണ്, വ്യഞ്ജനാക്ഷരങ്ങൾക്കല്ല. മുമ്പുവരുന്ന ഉദാത്ത അക്ഷരം അതേ പദത്തിലാണെങ്കിൽ, അവയ്ക്കിടയിൽ ഒരു വ്യഞ്ജനം ഉണ്ടെങ്കിൽ അത് തൈരോവ്യഞ്ജനം. വ്യഞ്ജനമില്ലെങ്കിൽ, ഒരേപദത്തിനകത്തു വരുന്ന വിവൃത്തിയിൽ അത് പാദവൃത്ത സ്വരിതം. ഇവരണ്ടും അല്പവായുവായി ഉച്ചരിക്കണം.

നിത്യകൈഷ്പ്രൗ ദൃഡേതരൗ ദൃഢോഭിനിഹതസ്കൂതഃ

തിരോവിരാമപ്രശ്ലിഷ്ടൗ പ്രോക്തൗ മൃദുതരാവുഭൗ

ചതുർത്ഥഃ പാദവൃത്തശ്ച തസ്താദല്പതരൗ സ്കൂതൗ 62

നിത്യ സ്വരിതവും കൈഷ്പ്ര സ്വരിതവും ദൃഢതരമായി ഉച്ചരിക്കണം

അഭിനിഹിത സ്വരിതം ദൃഢമായി ഉച്ചരിക്കണം.

ഇവയേക്കാൾ മൃദുവായി തിരോവിരാമ സ്വരിതവും പ്രശ്ലിഷ്ടസ്വരിതവും

ഉച്ചരിക്കണം

നാലാമതായി പറഞ്ഞ തൈരോവുണ്ണനവും പാദവൃത്തവും അല്പതരമായും ഉച്ചരിക്കണം .

ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ എടുക്കുന്ന പ്രയത്നത്തിനനുസരിച്ച് സ്വരിതങ്ങളെ ഇങ്ങിനെ ക്രമീകരിക്കാം.

നിത്യ (ജാത്യ) സ്വരിതം - കൈപ്ര സ്വരിതം --- ദൃഢതരം- ഏറ്റവും ബലമായി ഉച്ചരിക്കണം

അഭിനിഹിത സ്വരിതം- ദൃഢം - എന്നാൽ നിത്യ സ്വരിതത്തോളം ദൃഢമല്ല.

തിരോ (തൈരോ) വിരാമ സ്വരിതം. / പ്രതിഹത സ്വരിതം - പ്രശ്ലിഷ്ട (ഊഭാവ) സ്വരിതം- അഭിനിഹിതത്തെക്കാൾ മൃദുവായി

പാദവൃത്ത സ്വരിതം - തൈരോവുണ്ണന സ്വരിതം - അല്പവായു- ഏറ്റവും മൃദുവായി ഉച്ചരിക്കണം.

സ്വരിത സ്വരം വരുന്ന അക്ഷരങ്ങൾ ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ അത് ഏത് സ്വരിതമാണ് എന്നറിഞ്ഞു വേണം ഉച്ചരിക്കാൻ. ഇത് ഗുരുമുഖമായി കേട്ട് മനസ്സിലാക്കണം.

ദൃഢസ്വരസ്യ വിദ്വാദ്ഭിഃ പ്രയത്നോഽധികൃമിഷ്യതേ

മൃദുമല്പതരഞ്ചൈവം മദ്ധ്യമേന തു കാരയേത് 63

സ്വരിതം ദൃഢമായി ഉച്ചരിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ അധികം പ്രയത്നം കൊടുത്ത് ഉച്ചരിക്കണം എന്ന് അതിനെക്കുറിച്ചറിയുന്നവർ പറയുന്നു മൃദുവായി ഉച്ചരിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിനെക്കാൾ കുറഞ്ഞ പ്രയത്നം

കൊടുത്ത് ഉച്ചരിക്കണം എന്നും അറിയണം.

അല്പവായു എന്ന് 61 ആം ശ്ലോകത്തിൽ പറഞ്ഞതിൽനിന്നും സ്വരിതം ദൃഢമായി ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ കൂടുതൽ വായു പുറത്തുപോകുന്നു എന്നും മൂർദ്ധവായി ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ പുറത്തേക്കുപോകുന്ന വായുവിന്റെ അളവു കുറയുമെന്നും ഊഹിക്കാം.

തുടർന്നുള്ള രണ്ട് ശ്ലോകങ്ങളിൽ കമ്പസ്വരിതത്തെക്കുറിച്ച് പറയുന്നു.

ത്രയാണാമാദിതോഽന്യോഽന്യം സന്നിപാതോഽണുമാത്രയാ

നിഹന്യമാനഃ സ്വരിതഃ അണുമാത്രക ഉച്യതേ

ഏഷ ഏവ ബുധൈസ്വാദഃ കമ്പ ഇത്യഭിധീയതേ 64

(ഉദാത്ത അനുദാത്തങ്ങൾ ചേർന്നുണ്ടാകുന്ന സ്വരിതം ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ സ്വരിതമുള്ള അക്ഷരത്തിന്റെ) ആദ്യത്തെ മൂക്കാൽ ഭാഗം (ഉദാത്ത അനുദാത്തങ്ങൾക്കിടയിലുള്ള) ഒരു വിറയലോടും അത് അവസാനത്തെ കാൽ ഭാഗം (അണു മാത്ര) അനുദാത്തമായും (ഉച്ചരിക്കുന്നു) അവസാനത്തെ അണുമാത്രയിൽ സ്വരിതം നിഹനിക്കപ്പെടുന്നു എന്ന് പറയപ്പെടുന്നു.

ഇതിനെയാണ് അറിവുള്ളവർ സ്വരിത കമ്പം എന്ന് പറയുന്നത്

ഏഴു തരം സ്വരിതങ്ങളെക്കുറിച്ച് മൂൻ ശ്ലോകങ്ങളിൽ പറഞ്ഞല്ലോ. ഇതിൽ നിത്യ (ജാത്യ) സ്വരിതം, കൈപ്ര സ്വരിതം, അഭിനിഹിത സ്വരിതം, പ്രശ്ലിഷ്ട (ഊഭാവ) സ്വരിതം എന്നിവ നാലും അതിനു മുമ്പുള്ള ഉദാത്തത്തെ ആശ്രയിച്ചല്ല സ്വരിതമാകുന്നത്. ഈ നാലു സ്വരിതങ്ങൾക്കു

ശേഷം മറ്റൊരു സ്വരിതമോ ഉദാത്തമോവന്നാൽ

സ്വതന്ത്രമായ ഈ സ്വരിതത്തിൽ നിന്ന് അടുത്ത സ്വരിതത്തിലേക്കോ ഉദാത്തത്തിലേക്കോ പോകുമ്പോൾ ആ സ്വരിത ശബ്ദത്തിന് ഒരു പ്രത്യേക രീതിയിലുണ്ടാകുന്ന വൃതിയാനം, അതിൽ ഉദാത്ത- അനുദാത്തങ്ങൾ ഇടകലരുന്നതും ഉച്ചരിക്കാൻ കൂടുതൽ കാലമെടുക്കുന്നതും, കമ്പം എന്നറിയപ്പെടുന്നു. സ്വരിതത്തിൽ വരുന്ന ഈ കമ്പത്തെക്കുറിച്ച് 49-50 ശ്ലോകങ്ങളിൽ നേരത്തേ പ്രതിപാദിച്ചു. സ്വരിതം കഴിഞ്ഞുവരുന്നത് സ്വരിതമാണെങ്കിൽ അതിനെ സ്വരിത കമ്പം എന്നും, ഉദാത്തമാണെങ്കിൽ ഉദാത്ത കമ്പം എന്നും പറയുന്നു. സ്വരിത കമ്പത്തെക്കുറിച്ചു മാത്രമാണ് ഇവിടെ പറയുന്നത്. സ്വരിത കമ്പം ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ ആദ്യത്തെ സ്വരിതമായ അക്ഷരം ദീർഘമാണെങ്കിൽ ആ അക്ഷരത്തിലെ സ്വരഭാഗത്തിന്റെ, (അതായത്, അക്ഷരം "സോ" എന്നാണെങ്കിൽ സോ = സ് + ഓ എന്നതിൽ ഓ ആണ് സ്വരഭാഗം) അവസാനത്തെ അണുമാത്ര അനുദാത്തമായും തുടർന്ന് ആ സ്വരത്തെ രണ്ട് മാത്രകൂടി അനുദാത്തമായി നീട്ടി അതിനുശേഷം തുടർന്നു വരുന്ന സ്വരിതം ഉച്ചരിക്കുന്നു.

ആസന് | തേ | അന്യഃ | അന്യസൈഃ |

ആസന്തേഃന്യോഃന്യസൈഃ

പദാന്തത്തിലുള്ള ഏ/ഓ/വിസർഗ്ഗം(ഃ)/ അസ്/ എന്നിവ ഉദാത്തമായും പദാദിയിൽ ലോപിക്കുന്ന അ കാരം അനുദാത്തവും ആയാൽ ഏ/ഓ സ്വരിതമാകും. ഇങ്ങിനെ ഉണ്ടാകുന്ന സ്വരിതമാണ് അഭിനിഹിത സ്വരിതം ഇവിടെ തേ ഉദാത്തമായും അന്യ എന്നതിലെ അ അനുദാത്തമായും

ഉള്ളതിൽ സന്ധിയിൽ അ ലോപിച്ച് തേ സ്വരിതമാകുന്നു. ഇത് അഭിനിഹിത സ്വരിതമാണ്. ഇതു കഴിഞ്ഞ് അടുത്തു വരുന്നത് ന്യ എന്ന സ്വരിതമാണ്. അതുകൊണ്ട് തേ കംപ സ്വരിതമാകുന്നു. അത് ഉച്ചരിക്കുന്നത് തേ =ത് + ഏ എന്നതിലെ ത് ഉദാത്തമായും, ഏ ആദ്യത്തെ മൂക്കാൽ ഭാഗം , ഒന്നുകാൽ മാത്ര സ്വരിതമായും അവസാനത്തെ അണുമാത്ര അനുദാത്തമായും തുടർന്ന് ആ അനുദാത്തം രണ്ട് മാത്രകൂടി ഉച്ചരിച്ച ശേഷം സ്വരിതമായ ന്യോ ഉച്ചരിക്കണം. ത്ഏ¹ഏ¹ ഏന്യോ¹ = തേ ഏ(രണ്ട് അനുദാത്ത മാത്ര) ന്യോ¹ = തേഏന്യോ¹ = തേ(3¹)ന്യോ¹

മനുഷ്യോഹ്യേഷ = മനുഷ്യോ എന്നതിലെ യോ നിത്യ സ്വരിതമാണ്. അതു കഴിഞ്ഞ് അടുത്തു വരുന്ന ഹ്യ സ്വരിതമാണ്. അതുകൊണ്ട് യോ കംപസ്വരിതമാകും . ഷ്യോ = ഷ് +യോ ഇതിൽ യോ എന്നതിലെ യ് ഉദാത്തമായും, ഓ ആദ്യത്തെ മൂക്കാൽ ഭാഗം , ഒന്നുകാൽ മാത്ര സ്വരിതമായും അവസാനത്തെ അണുമാത്ര അനുദാത്തമായും തുടർന്ന് ആ അനുദാത്തം രണ്ട് മാത്രകൂടി ഉച്ചരിച്ച ശേഷം സ്വരിതമായ ഹ്യ ഉച്ചരിക്കണം. ഷ്യോഹ്യ = ഷ് യ്ഓ ഓഹ്യ = യോ ഓ(രണ്ട് അനുദാത്ത

മാത്ര) ഹേ്യ = യോഓഹേ്യ = യോ(3)ഹേ്യ

ആദ്യത്തെ സ്വരിതമായ അക്ഷരം ഹ്രസ്വമാണെങ്കിൽ ആ അക്ഷരത്തിലെ സ്വരഭാഗത്തിന്റെ, അവസാനത്തെ അണുമാത്ര അനുദാത്തമായും തുടർന്ന് ആ സ്വരത്തെ രണ്ട് മാത്രകൂടി അനുദാത്തമായി നീട്ടി അതിനുശേഷം തുടർന്നു വരുന്ന സ്വരിതം ഉച്ചരിക്കുന്നു. ഹ്രസ്വ കമ്പത്തിൽ ഹ്രസ്വത്തെ ദീർഘമാക്കി ഉച്ചരിക്കണം എന്ന് പാരി ശീക്ഷയിൽ പറയുന്നു - " യഥാ ഹി ദീർഘം തഥാ ഉച്ചരേത് ഹ്രസ്വമപി പ്രകംപേ. "

അച്ചടിച്ച പുസ്തകങ്ങളിൽ കമ്പം അടയാളപ്പെടുത്തുന്നത് പല രീതിയിലാണ്. പൊതുവേ, സ്വരിതത്തിന്റെയും അനുദാത്തത്തിന്റെയും ചിഹ്നങ്ങൾ ചേർത്താണ് കമ്പം കാണിക്കുന്നത്. ദീർഘ കമ്പം (3) എന്നും ഹ്രസ്വ കമ്പം (1) എന്നും എഴുതുന്നു.

ഉച്ചാനുദാത്തസ്വാരാണാമേകീഭാവേന യസ്പരഃ

പ്രചയശ്ച ധൃതശ്ചാസാവുദാത്തസദ്യശ ശ്രുതിഃ 65

ഉദാത്തം, അനുദാത്തം, സ്വരിതം ഇവ മൂന്നും ഏകീഭവിച്ചുണ്ടാകുന്ന സ്വരമാണ് പ്രചയം എന്നും ധൃതം എന്നും അറിയപ്പെടുന്നത്, ഇതിനു ഉദാത്തത്തിനു സദ്യശമായ ശ്രുതിയാണ്. (ഇത് ഉദാത്തം പോലെ ഉച്ചരിക്കണം)

പ്രചയ സ്വരത്തെപ്പറ്റി 41-43 ശ്ലോകങ്ങളിൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അത് ഇവിടെ വീണ്ടും പറയാനുള്ളകാരണം തുടർന്ന് പറയുന്ന, 39ആം ശ്ലോകത്തിൽ അഞ്ചാമത്തെ സ്വരമായി പറഞ്ഞ ഏകശ്രുതിയെ നന്നായി മനസ്സിലാക്കാനാണ്. 66ആം ശ്ലോകത്തിൽ "കേചിത്പ്രചയമേവാഹുസ്വരമേകശ്രുതിം ബുധാഃ" - ചിലർ പ്രചയം തന്നെയാണ് ഏകശ്രുതി എന്നു പറയുന്നു" എന്നുണ്ട്.

ഒരു സ്വരിതം കഴിഞ്ഞ് തുടർച്ചയായി വരുന്ന ഒന്നിലധികം അനുദാത്തങ്ങൾ, ഒരുമിച്ച് അനുദാത്തമായി ഉച്ചരിക്കാതെ, ഉദാത്ത സ്വരത്തിൽ ഉച്ചരിക്കുന്നതാണ് പ്രചയം. പദപാഠത്തിൽ ഒരു സ്വരിതം കഴിഞ്ഞ് ഒന്നിലധികം അനുദാത്ത ശബ്ദങ്ങൾ വരാറുണ്ട്. ഇങ്ങിനെ പദപാഠത്തിൽ ഒരു സ്വരിതം കഴിഞ്ഞ് അടുത്ത ഉദാത്തമോ, സ്വരിതമോ വരുന്നതിനു മുമ്പ് അവയ്ക്കിടയിൽ വരുന്ന ഒന്നിലധികം അനുദാത്ത ശബ്ദങ്ങൾ, സംഹിതാ പാഠത്തിൽ അനുദാത്തമായല്ല ഉദാത്തമായാണ് ഉച്ചരിക്കാറുള്ളത്. അങ്ങിനെ പദപാഠത്തിൽ അനുദാത്ത സ്വരമുള്ള ആ ശബ്ദങ്ങളിൽ അവസാനത്തേത്, അതായത് ആ അനുദാത്ത ശബ്ദങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു വരുന്ന ഉദാത്തത്തിനോ, സ്വരിതത്തിനോ തൊട്ടുമുമ്പുള്ള അനുദാത്ത ശബ്ദം മാത്രം അനുദാത്തമായി ഉച്ചരിക്കുന്നു. മറ്റ് അനുദാത്ത ശബ്ദങ്ങളെല്ലാം ഉദാത്തമായി ഉച്ചരിക്കുന്നു. ഇതാണ് പ്രചയം.

പ്രചയത്തിന്റെ മറ്റൊരു പേരാണ് ധൃതം. 'പ്രചയം' എന്ന വാക്കിനു പകരം ധൃതം എന്ന വാക്ക് പല ശീക്ഷകളിലും കാണുന്നുണ്ട്. ആത്രേയ ശീക്ഷയിൽ അവ പര്യായ ശബ്ദങ്ങളാണെന്ന് പറയുന്നു. "ധൃത-പ്രചയ ശബ്ദൗ ച പര്യായൗ സ്തഃ പരസ്സരം"

നാരദീയ ശീക്ഷയുടെ വ്യാഖ്യാനത്തിൽ പ്രചയം, ധൃതം എന്നീ

വാക്കുകൾക്ക് അർത്ഥം പറയുമ്പോൾ, പ്രചയ സ്വരമുള്ള ശബ്ദങ്ങൾ , "ധാര്യ" മാണ് എന്നു പറയുന്നു. അതായത് ആ ശബ്ദങ്ങൾ ഒരേ ശ്വാസത്തിൽ പറയണം. പ്രചയം എന്നത് സമാഹരിക്കപ്പെട്ട, ശേഖരിക്കപ്പെട്ട, സഞ്ചിതമായ അക്ഷരങ്ങളെയോ അവ ഉച്ചരിക്കാനെടുക്കുന്ന ദീർഘ ശ്വാസത്തെയോ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ഉദാത്തവും , അനുദാത്തവും ആണ് പ്രാഥമിക സ്വരങ്ങൾ. അവ രണ്ടും ചേർന്ന് സ്വരിതം എന്ന മൂന്നാമത്തെ സ്വരമുണ്ടാകുന്നു. ഉദാത്തം, അനുദാത്തം, സ്വരിതം ഇവ മൂന്നും ഏകീഭവിച്ച് പ്രചയം ഉണ്ടാകുന്നു. പദപാഠത്തിൽ സ്വരിതം കഴിഞ്ഞ് വരുന്ന അനുദാത്ത ശബ്ദങ്ങൾ സംഹിതയിൽ ഉദാത്തം പോലെ ഉച്ചരിക്കുന്നു. ആവസാനത്തെ അനുദാത്ത സ്വരം മാത്രം ഉദാത്തം പോലെയല്ല, അനുദാത്തമായിത്തന്നെ താഴ്ത്തി ഉച്ചരിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ ഉച്ചരിക്കുന്ന അവസാനത്തെ അനുദാത്തത്തിനു മാത്രം പാണിനീയ ശീക്ഷയിൽ " സന്നതരം" എന്നു പേർ. 74ആം ശ്ലോകത്തിൽ ഈ സന്നതരം എന്നത് നീചതരം എന്ന് പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അത് അനുദാത്തത്തേക്കാൾ താഴ്ന്ന ഒരു സ്വരമാണെന്ന് പറയുന്നു.

മദ്ധ്യപ്രയത്നനിർവർത്തുമുക്തം സ്വരവിലക്ഷണം
 സ്വരമേകശ്രുതിം പ്രാഹുർഗുണാഘോഷസമശ്രുതിം
 കേചിത്പ്രചയമേവാഹുഃ സ്വരമേകശ്രുതിം ബുധാഃ 66

പ്രയത്നം കൂടുതലോ കുറവോ അല്ലാതെ, മധ്യമായ പ്രയത്നം കൊണ്ട് ഉണ്ടാകുന്ന, ഉയർച്ച-താഴ്ചകളില്ലാതെ ഒരേ സ്ഥായിയിൽ ഉച്ചരിക്കപ്പെടുന്ന

സ്വരമാണ് ഏകശ്രുതി. ചിലരുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ അഭിജ്ഞൻ ഏകശ്രുതി എന്ന് പറയുന്നത് പ്രചയം തന്നെയാണെന്നാണ്.

ഇവിടെ മനസ്സിലാക്കേണ്ട ഒരു പ്രധാന കാര്യം, ഈ പ്രചയം, ഏകശ്രുതി എന്നു പറയുന്നത്, ഒരു പ്രത്യേക സ്വരമാണ്. അവ, കാവ്യ നാടകങ്ങളിലെ സംസ്കൃത ഭാഷാപ്രയോഗം പോലെ സ്വരമില്ലാതെ പറയുന്നതല്ല. വേദത്തിലെ എല്ലാ അക്ഷരങ്ങൾക്കും സ്വരമുണ്ട്. ഒരു അക്ഷരം ഉണ്ടാകുമ്പോൾത്തന്നെ അതിന്റെ സ്വരവും മാത്രയും, നാസികൃതയും കൂടെ ഉണ്ടാകുന്നു.

അചാമേവ സ്വരൈര്യോഗോ ഹലാന്തദുപരാഗതഃ

സ്വരാഭിധാനമേകേഷാമചാന്തേന വിദുർബുധാഃ 67

(ഉദാത്തം, അനുദാത്തം, തുടങ്ങിയ സ്വരങ്ങൾ, "അച്" അക്ഷരങ്ങൾക്കാണ് (സ്വരാക്ഷരങ്ങൾക്കാണ്) . വ്യഞ്ജനാക്ഷരങ്ങൾക്ക്, അത് ഏത് അച് അക്ഷരവുമായി ചേർന്നിരിക്കുന്നോ അതിന്റെ സ്വരമാണ്.

"അച്" അക്ഷരങ്ങൾക്കും, ഉദാത്തം, അനുദാത്തം, തുടങ്ങിയ സ്വരങ്ങൾക്കും "സ്വരം" എന്ന പേരു തന്നെയാണ് എന്നാണ് വേദജ്ഞരായ, വേദശബ്ദങ്ങളെക്കുറിച്ചറിയുന്നവർ പറയുന്നത്.

അ ഇ ഉ (ണ്)

ഋ ൠ~ (ക്)

ഏ ഓ (ണ്)

ഐ ഔ (ച്)

ഹ യ വ ര (ട്)

ല (ണ്)

ഞ മ ണ ന (മ്)

ഡ ങ (ണ്)

ഘ ണ ധ (ണ്)

ജ ണ ധ ങ (ണ്)

ഖ ണ ധ ങ ങ (ണ്)

ക പ (യ്)

ശ ണ സ (ണ്)

ഹ (ല്)

ഇതാണ് മാഹേശ്വര സൂത്രങ്ങൾ. "അച്"അക്ഷരങ്ങൾ എന്നു പറഞ്ഞാൽ അ, ഇ, ഉ, ഋ, ൠ, ഏ, ഓ, ഐ, ഔ എന്നീ ഒൻപത് അക്ഷരങ്ങളെക്കുറിക്കുന്നു. ഇവയ്ക്കും, ഉദാത്തം, അനുദാത്തം, തുടങ്ങിയ സ്വരങ്ങൾക്കും "സ്വരം" എന്നുതന്നെയാണ് പേര്.

ഒരു അക്ഷരം, അത് ഉദാത്തമായാണോ, അനുദാത്തമായാണോ, സ്വരിതമായാണോ ഉച്ചരിക്കുന്നത് എന്നതിനനുസരിച്ചും, അത് ഹ്രസ്വമായാണോ, ദീർഘമായാണോ, പ്ലുതമായാണോ ഉച്ചരിക്കുന്നത് എന്നതിനനുസരിച്ചും, അത് നാസിക്യമായാണോ, അല്ലാതെയാണോ ഉച്ചരിക്കുന്നത് എന്നതിനനുസരിച്ചും ആകെ 18 വ്യത്യസ്ത രീതിയിൽ ഉച്ചരിക്കാം. "അ" വർണം എന്നു പറയുമ്പോൾ ഈ 18 സാധ്യതകളും അതിലടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. എല്ലാ സ്വരാക്ഷരങ്ങൾക്കും ഇത് ബാധകമാണ്.

ആത്മാ ബുദ്ധ്യ സമേത്യാർത്ഥമാൻ മനോ യുങ് കേത വിവക്ഷയാ

മനഃ കായാഗ്നി മാഹന്തി സപ്രേരയതി മാരുതം

മാരുതസ്തൂരസിചരന്ദ്രം ജനയതി സ്വരം. (പാണിനീയ ശീക്ഷാ - 6)
ആത്മാവ് --> ബുദ്ധി--> മനസ്സ് --> (വിവക്ഷ- വക്തുരിച്ഛാ-
പറയാനുള്ള ആഗ്രഹം- ശബ്ദാർത്ഥസംയോഗം)-->

കായാഗ്നി--> മാരുതം (പ്രാണൻ)

ശബ്ദം ആത്മചോദിതമാണ്, ആത്മാവിൽ നിന്ന് തുടങ്ങുന്നു. [ഈ പ്രത്യുഗാത്മാ പരബ്രഹ്മം തന്നെയാകയാൽ ശബ്ദം ബ്രഹ്മസ്വരൂപമാണ്].
വേദത്തിലെ ഓരോ അക്ഷരവും, അക്ഷരത്തിന്റെ, സ്വരം, കാലം, മുതലായ സവിശേഷതകളും ആത്മാവിന്റെ പ്രകാശനമാണ്.

ഉച്ചാനിഷാദഗാന്ധാരൗ നീചാദ്യുഷഭധൈവതൗ

ഉത്ഭൂതാത് സ്വരിതത് ഷഡ്ജ മദ്ധ്യമപഞ്ചമാഃ 68

ഉദാത്തത്തിൽ നിന്നും സ്പഷ്ടസ്വരങ്ങളിലെ നിഷാദവും ഗാന്ധാരവും,
അനുദാത്തത്തിൽ നിന്നും ഋഷഭവും ദൈവതവും ,സ്വരിതത്തിൽ നിന്നും
ഷഡ്ജവും മദ്ധ്യമവും പഞ്ചമവും ഉത്ഭൂതമായി

ഉദാത്തോ ബ്രാഹ്മണോ ജേന്തയോഽനുദാത്തഃ ക്ഷത്രിയസ്തഥാ

വിന്യാച്ച സ്വരിതം വൈശ്യം ധൃതശ്ശൂദ്ര ഇതി സ്മൃതം 69

ഉദാത്തത്തെ ബ്രാഹ്മണനെന്നും, അനുദാത്തത്തെ ക്ഷത്രിയനെന്നും,
സ്വരിതത്തെ വൈശ്യനെന്നും, ധൃതത്തെ(പ്രചയത്തെ) ശൂദ്രനെന്നും
അറിയണം.

തസ്മാത് സർവസ്വരോ മദ്ധ്യേ ആത്മനശ്ശേയ ഉച്യതാ 70

അതുകൊണ്ട് എല്ലാസ്വരങ്ങളിലും വച്ച് നടക്കുള്ള സ്വരം (ഉദാത്ത സ്വരം) ശ്രേഷ്ഠമാണ് എന്ന് പറയപ്പെടുന്നു.

ആത്മാവ് --> ബുദ്ധി--> മനസ്സ് --> (വിവക്ഷ- വക്തുരിച്ചാ- പറയാനുള്ള ആഗ്രഹം- ശബ്ദാർത്ഥസംയോഗം)-->

കായാഗ്നി--> മാരുതം (പ്രാണൻ) --> (സ്ഥാനം-പ്രയത്നം-കരണം) -->

സ്വരം--> സ്പഷ്ടസ്വരങ്ങൾ --> ശബ്ദപ്രപഞ്ചം -->

ചാതുർവർണ്യധിഷ്ഠിതമായ സാമൂഹ്യ വ്യവസ്ഥ , എന്നിങ്ങനെ പരമാത്മാവ് സ്വരങ്ങളിലൂടെ സർവപ്രപഞ്ചമായി പ്രകാശിക്കുന്നു.

ആ നാലു സ്വരങ്ങളിൽ ഒരു സ്വരം, ഉദാത്തം, ചാതുർവർണ്യത്തിൽ വേദജ്ഞരായ ബ്രഹ്മണരെ പോലെ ആത്മാവിനെ കൂടുതലായി പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. അതിനാൽ അത് ശ്രേഷ്ഠമാണ്.

ഇവിടെ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട ഒരു പ്രധാന കാര്യം, ഇതുവരെ പറഞ്ഞ സ്ഥാനം, കരണം, പ്രയത്നം തുടങ്ങിയ കാര്യങ്ങളെല്ലാം തന്നെ അക്ഷരങ്ങളെക്കുറിച്ചാണ്. മന്ത്രങ്ങൾ അക്ഷരങ്ങളാണ്.

അക്ഷരേണ മിമതേ സ്പ്തവാണിഃ ജഗോദം.1.164. 24 [സാ- അക്ഷരേണ ഏവ സ്പ്തവാണീ, സ്പ്തചരന്ദാംസി നിർമാണം കുർവന്തി. അക്ഷരങ്ങളാൽ മാത്രമാണ് ഏഴു ചരന്ദസ്സുകളുടെ നിർമാണം ചെയ്യുന്നത്. **By syllable are measured seven metres**

ജചോ അക്ഷരേ പരമേ വ്യോമന് | യസ്മിൻ ദേവാ അധി വിശോ നിഷേദുഃ |

യസ്തന്ന വേദ കിമൃചാ കരിഷ്യതി । യ ഇത് തദിദൃസ്ത ഇമേ സമാസത
ഇതി ॥ ഋഗ്വേദം.മ.മന്ത്രം. നൻ തൈ.ബ്രഹ്മ. ന-മ-ന-മർ

Riks (are) in imperishable supreme ether , in which all
gods have sat above (reside) . He who did not know That
what he shall do with the Rik ? They who verily knew
That, they sit together .

ഋചഃ - ഋക് ശബ്ദത്താൽ പരാവിദ്യാത്മകങ്ങളായ,
സാംഗോപാംഗങ്ങളായ നാലു വേദങ്ങളും പറയപ്പെടുന്നു.

അക്ഷരേ - തത്സംബന്ധിയായ അക്ഷരത്തിൽ- ക്ഷരണ രഹിതമായതിൽ -
പരമേ വ്യോമൻ । - അരുപത്വം, നിർലേപത്വം , വ്യാപിത്വം എന്നിവയാൽ
ആകാശസദൃശമായ

യസ്മിൻ -യാതൊന്നുണ്ടോ അതിൽ

വിശ്വേ ദേവാ അധി നി- സേദുഃ - എല്ലാ ദേവന്മാരും ആശ്രയിച്ച്
അധിവസിക്കുന്നുവോ

യഃ -തത്- ന വേദ - അതിനെ അറിയാത്തവൻ

(സഃ) ഋചാ കിം കരിഷ്യതി - ഋക്കുകളെക്കൊണ്ട് (ശബ്ദജാലംകൊണ്ട്)
എന്ത് ചെയ്യാനാണ്?

യേ ഇത് തദ്- വിദുഃ- യേ ഇവ തത്വം ജാനന്തി - ഏവരാണോ ഈ
തത്വം അറിയുന്നവർ

തേ ഇമേ സം ആസതേ - തേ ഏവ ഇമേ സംയക് തിഷ്ഠന്തി
(അപുനരാവൃത്യാ സ്വരൂപേവസ്ഥാനം സമാസനം) - അവർ

മടങ്ങിവരവില്ലാത്ത ഉത്കൃഷ്ടാവസ്ഥയെ പ്രാപിക്കുന്നു

നിത്യസ്വരോച്ചയോരേകം വിനാനീചഃ പദേ സ്വരഃ 71-1

വൈദേഹ്യഃ അന്നേയം

ഒരു പദത്തിൽ ഒരു ഉദാത്തമോ, ഒരു നിത്യ സ്വരിതമോ ഒഴിച്ച്
മറ്റക്ഷരങ്ങളെല്ലാം അനുദാത്തമായിരിക്കും. ഉദാഹരണം വൈദേഹ്യഃ.

ആഗ്നേയം

ഇത് വേദത്തിലെ സ്വരവിന്യാസത്തെ മനസ്സിലാക്കാനുള്ള അടിസ്ഥാന നിയമമാണ്. ഒരു വാക്കിൽ ഒരു അക്ഷരം മാത്രം ഉദാത്തമായോ നിത്യ സ്വരിതമായോ ഉണ്ടാകും മറ്റുള്ളവ അനുദാത്തമായിരിക്കും. ഒരു വാക്കിൽ ഒരു അക്ഷരം ആത്മാവിനെ കൂടുതലായി പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു, അത് ഉദാത്തമായിരിക്കും അല്ലെങ്കിൽനിത്യ സ്വരിതമായിരിക്കും. പദത്തിന്റെ ആദിമ, മൂല രൂപത്തെക്കുറിച്ച് അറിവിടെപ്പറയുന്നത്. ഒരു പദത്തിൽ ഒന്നിലധികം ഉദാത്തമോ നിത്യസ്വരിതമോ കണ്ടാൽ, അത് ആ പദത്തിന്റെ ആദിമ മൂല രൂപമല്ലെന്ന് മനസ്സിലാക്കണം. ഒന്നിലധികം ഉദാത്തം എങ്ങിനെ വന്നു എന്നതിന് ഒരു കാരണമുണ്ടാകും.

കചിദ്വാ വാ ശ്രയോ വാചാന്നീചമന്യുത്പദഃ സ്കൃതം 71-2

നകേതാഷാസാ യജ്ഞപതാഭ്യ ഉ സ്യാത്

ചില പദങ്ങളിൽ രണ്ടോ മൂന്നോ ഉദാത്തം കാണാം. ചിലതിൽ എല്ലാ അക്ഷരങ്ങളും അനുദാത്തമായിരിക്കും.

എല്ലാ അക്ഷരങ്ങളും അനുദാത്തമാകുന്നത്, ഒരക്ഷരം മാത്രമുള്ള ഏകാക്ഷര പദങ്ങളോ, പ്രധാനവാക്യത്തിലെ ക്രിയാപദങ്ങളോ ആയിരിക്കും.

ഒന്നിലധികം ഉദാത്തങ്ങൾ വരുന്നത്, രണ്ട് പദങ്ങൾ ചേർന്നുണ്ടാകുന്ന സമസ്ത പദങ്ങളായിരിക്കും. ഈ സമസ്ത പദങ്ങൾ പദപാഠത്തിൽ ചിലപ്പോൾ ഒറ്റ പദമായിത്തന്നെ വന്നാലും, അവ ഒന്നിലധികം മൂല ധാതുക്കളിൽ നിന്നും രൂപം കൊണ്ടവയായിരിക്കും.

ഒന്നിലധികം ഉദാത്തമോ സ്വരിതമോ സംഹിതാപാഠത്തിൽ വരുന്നത്, പദപാഠത്തിൽ, പദത്തിന്റെ മൂല, ആദിമ രൂപത്തിൽ ഉണ്ടാവില്ല. സ്വരിതം നിത്യസ്വരിതമാവില്ല. അനുദാത്തം, അതിനു മുമ്പുള്ള ഉദാത്തം കാരണം സ്വരിതമായതായിരിക്കും. അല്ലെങ്കിൽ സന്ധിയിൽ അനുദാത്തം സ്വരിതമായതാവും. അല്ലെങ്കിൽ. പ്രചയമാവും പദപാഠത്തിൽ അനുദാത്തമായിരുന്ന അക്ഷരങ്ങൾ പ്രചയമാകുമ്പോൾ സംഹിതയിൽ ഉദാത്തം പോലെ ഉച്ചരിക്കുന്നതാവും.

എന്നാലും ചില അപവാദങ്ങളുണ്ട്

ഉദാഹരണം.

നകേതാഷാസാ¹ തൈ.സം.രീ.മ.മൺ ഇതിൽ രണ്ട് ഉദാത്തമുണ്ട്. പദപാഠം

- നക്ഷത്രാക്ഷാസാ"

യജ്ഞപതാ(3)ഉ തൈ.സം 6.6.2

യജ്ഞപതാ(3)വിതി ഇതിൽ മൂന്ന് ഉദാത്തമുണ്ട്

പദപാഠം യജ്ഞപതാ(3)വിതി യജ്ഞ - പതാ(3)ഉ । ഇതി ।

പ്രച്ഛതഃ സ്യുത് തൈ.സം 3.1.1 ഇതിൽ എല്ലാം അനുദാത്തമായ പദങ്ങളുണ്ട്.

പ്രച്ഛത ഇതി പ്ര - ച്യതഃ । സ്യുത് ।

വേദം ഒരു ഉദാഹരണം

ഇന്ദ്രാബൃഹസ്പതി വിതി തൈ.സം 3.1.1 ഇതിൽ മൂന്ന് ഉദാത്തമുണ്ട്

ഇന്ദ്രാബൃഹസ്പതി ഇതിന്ദ്രാ-ബൃഹസ്പതി ।

സ്വരാഷ്ട്രകം എന്നൊരു ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഇതേ ആശയം പറഞ്ഞു കാണുന്നു.

ഏകോദാത്തം പദം വിദ്യാഭേകസ്വാരം തഥാപരം

കാനിചിത്തു ദ്വയാദാത്താനി തച്ഛിഷ്ടം നിഹതം സ്കൃതം 1

ദ്വയാദാത്താനാം സമാസേ തു ത്രയാദാത്തത്വം ച ദൃശ്യതേ

സത്യാനുദാത്തമേവാന്യത്പദമേവംവിധം സ്കൃതമ് 2

ഒരു പദത്തിൽ ഒരു ഉദാത്തമോ ഒരു സ്വരിതമോ ആണ് കാണപ്പെടുന്നത് ചില പദങ്ങൾ രണ്ട് ഉദാത്തമുള്ളതുണ്ട്. മറ്റുള്ളവ എല്ലാം അനുദാത്ത അക്ഷരങ്ങളായുള്ളതാണ്. വേദത്തിൽ പദങ്ങളിൽ സാധാരണ രണ്ട് ഉദാത്തങ്ങളിൽ കൂടുതൽ കാണാറില്ലെങ്കിലും (അപൂർവമായി) ചില മൂന്ന് ഉദാത്തങ്ങൾ ഉള്ളപദങ്ങളും ഉണ്ട്. മറ്റുള്ളവ സർവ്വാനുദാത്തങ്ങളാണ്, എല്ലാം അനുദാത്ത അക്ഷരങ്ങളായുള്ളതാണ്.

ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട മറ്റൊരു കാര്യം പദപാഠത്തിലെ പദങ്ങൾക്കും ഈ സ്വരവിന്യാസ നിയമങ്ങൾ ബാധകമാണ് എന്നതാണ്. അതായത് അടുത്ത രണ്ട് ശ്ലോകങ്ങളിൽ പറയുന്ന നിയമങ്ങൾ, പൂർവോദാത്തം കൊണ്ട് അനുദാത്തം സ്വരിതമാകുന്നതും, സ്വരിതം കഴിഞ്ഞുള്ള അനുദാത്തങ്ങൾ പ്രചയമാകുന്നതും (ഉദാത്തം പോലെ ഉച്ചരിക്കുന്നതും) പദപാഠങ്ങളിലെ പദങ്ങളിലും പ്രവർത്തിക്കുന്നു. ഉദാഹരണത്തിന് തൈ.സം. ൧.൧.൧.൧ ലെ "യജമാനസ്യ" എന്ന പദം നോക്കുക. ഇതിന്റെ പദപാഠം "യജമാനസ്യ" എന്നാണ്. നാല് ഉദാത്തവും ഒരു സ്വരിതവും. ഇതെങ്ങിനെ

വരുന്നു എന്നു നോക്കാം. "യജമാനസ്യ" എന്ന പദത്തിൽ "യജ്"
— — — — —
എന്ന ധാതുവിന്റെ "യ" എന്ന അക്ഷരം ഉദാത്തമാകും. അപ്പോൾ "ജ"
എന്ന അനുദാത്ത അക്ഷരം പൂർവോദാത്തം കൊണ്ട് സ്വരിതമാകും.
അപ്പോൾ സ്വരിതം കഴിഞ്ഞു വരുന്ന അനുദാത്തങ്ങൾ പ്രചയമാകും. ഈ
പദത്തിന്റെ ആദിരൂപത്തിൽ യ എന്ന ഒരു ഉദാത്തമേയുള്ളൂ. 'യ' യുടെ
സ്വരിതവും 'മാ' , 'ന', 'സ്യ' എന്നിവയുടെ ഉദാത്തം പോലുള്ള പ്രചയവും
ആ പദത്തിന്റെ ആദി രൂപത്തിലില്ല.

ലാഹിനീചാത് പരസ്യാരോ ന വേത് 73

ഇന്ദ്രിയം വീര്യമയുവത

അന്നേയം യജ്ഞമച്ഛരമ്

സ്വരാത്പരാനയേന്നീചാത്

പ്രചയസ്തം ബഹുനപി

അന്നേ ദുദ്ധ്യഗഹ്യ കിം ശലവന്യ

ഉദാത്താനിഹതഃ സ്വാര്യഃ സ്വാരോദാത്തൗ ന ചേത്പരൗ
സ്വരിതോ യസ്തമാഭൂതോ ജേന്തയഃ സ പ്രാകൃതസ്തിതി 3
പ്രചയത്വം ന ചേത് നയേത്സ്വാരാനനുദാത്താദ്ബഹുനപി
സ്വരിതോദാത്തയോഃ പൂര്യഃ പ്രചയസ്തം നിഹന്യതേ 4
ഏകാദിഷ്ടമുദാത്തേന തം തമേവ നയേത്സ്വരമ്
പദാദൗ നിഹതേ ത്വത്ര സ്വരിതഃ സ്യാദിദാഷയാ 5
യവാദിഷ്ടാദുദാത്താത്തു സ്വരിതാദപി വാ പുനഃ
നിഹതഃ സ്വരിതഃ കാര്യഃ പ്രാകൃതാത്പ്രാകൃതഃ സ ച 6
അപ്രാകൃതസ്തം യഃ സ്വാരഃ സ്വരിതോദാത്തപൂര്യകഃ
ഉദാദായാർധമസ്യേകേ ശിഷ്ടം നിഷ്ക്രന്തി കമ്പിതമ് 7
അപ്രാകൃതസ്യ പൂരാർധം നീചം കുരന്തി ചോത്തരമ്
പൂരോത്തരം ച നീചത്വം സ്വാരം മധ്യേ തു കമ്പിതമ് 8
സ്വരാഷ്ടകമിദം നിത്യം പരോദിപ്രഃ സമാഹിതഃ
സ്വരജ്ഞാനതമോ ഹ്യേഷ ബ്രഹ്മലോകേ മഹീയതേ 9
ഇതി സ്വരാഷ്ടകം സമാപ്തമ്

ഉദാത്തസ്വാരയോഃ പൂരാജ്യതനീചതരം വദേത് 74
തയാനോ മൃഡതസ്യഃ
പാക്യാചിദസവോധീയോ ചത്

ഉചൈകാദേശ ഉച്ചന്തു സ്വാരോ

ഊഭാവഃ പൂരാരൂപശ്ച ദിക്ഭ്യോ ഹീത്യാദിനാ വിനാ

പ്രാതരനുവാകമുപാകുര്യാത്

ദശസുമാന്സുത്തിഷ്ഠന് 75

സോ ബ്രവീത്

തേ ബ്രുവന്

ദിക്ഭ്യോ ഹി സമിരിയന്തി

സ്വാരോ നീചോദയോഽപ്യേവം നീചശ്ചോന്യാപാസ്സദാത് 76

യാജ്ഞേഷാ വൈ

ഊത്യശ്ശാമദിക്ഷ്യദ്ധ്നുവന്തി

അന്യസ്വാരസ്ത്രയഃ കമ്പന്യേഷോവ സ്വരിതേഷു ച

അണുമാത്രന്നിഹത്യാന്തേ സ്വകം --- മേവ വാ 77

ദിതീയം വാ തൂരീയം വാ ഭാഗമിത്യുപരേ വിദുഃ

വീര്യാമൃണവ്യപ്രവൃഭജന്ത

സോഗൃപോഽസിദ്യമശ്രുമ്രിയത 78

തേഭ്യന്നേയാന്യന്നമുപാധാവന്

സ്വാദ്ധ്യായബ്രാഹ്മണേഽപ്യേവമുദാത്തേ പരതസ്ഥിതേ

തേന യോഭ്യസ്തത്

ഉച്ചോദയ ഉദാത്തസ്തു സ്വരിത സ്വരിതോദയേ 79

കമ്പേഷു പൂരഭാഗസ്യാദിതി തത്ര വ്യവസ്ഥിതിഃ

വീര്യഭ്യവൃഭജന്ത

അദീർഘം ദീർഘവത്കുര്യാദിസ്വാരം യത്പ്രഭൃശൂതേ 80

കമ്പോത്സ്വരിതാദിഗീതാദ്രസാകർഷണമേവ തു

വീര്യഭൂവ്യഭജന്ത

ഇത്യേതേ കമിതാം ബാഹ്യാഃ പ്രയത്നാ വർണ്ണസംശ്രയാഃ 81

യേന നിരവർത്യതേ വർണാഃ കരണന്തദുദീരിതമ്

ജിഹ്വാമൂലമവർണ്ണസ്യാപ്യനുസ്വാദവിസർഗയോഃ 82

തസ്യായോ ഭാഗ ഉദദിഷ്ട ഉത്സൃഷ്ടശ്ച മനീഷിഭിഃ

ജിഹ്വാമദ്ധ്യമിവർണ്ണസ്യ സ്യാച്ച വർഗകാരയോഃ 83

തസ്യാദൗ തു വകാരസ്യാപ്യേകാരൈകാരയോസ്തഥാ

ഋവർണ്ണസ്യ ഌവർണ്ണസ്യ ജിഹ്വാഗ്രം സതവർഗയോഃ 84

കാഠകോഽന്തസ്യ മദ്ധ്യന്തു ഭവേദ്രേഫലകാരയോഃ

ഷകാരസ്യ ടവർഗസ്യ ജിഹ്വാഗ്രം വേഷ്ടിതമന്തമ് 85

ശേഷാ സ്വസ്ഥാനകരണാ വിശേഷസ്തത്ര കഥ്യതേ

ഓകാരൗകാരയോരോഷ്ടേ ദായം കരണമിഷ്യതേ 86

കുവോരുപദ്ധ്വാനി യസ്യാപ്യഥരോഷ്ട ഉദാഹൃതഃ

ഇഹ കീർത്തിമവാപ്നോതി ബ്രഹ്മലോകേ മഹീയതേ 87

ഇതി വാസിഷ്ഠശിക്ഷാ സമാപ്താ